

TRANSILVANIA.

Fóia Asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese câte 2 cóle pe luna si costa 2 florini val. austr., pentru cei ce nu sunt membrii asociatiunei.
Pentru strainatate 6 franci (lei noi) cu porto postei.

Abonamentulu se face numai pe câte 1 anu intregu.
Se abonédia la Comitétulu asociatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

Sumariu: Documente istorice pentru Romani. — Literatur'a bisericésca. — Idei pentru filosofi'a istoriei omenirei de Herder aparute la a. 1784—1794. — Unu studiu geologicu prea bine venitu. — Crescerea vitelor. — Penteleu. — Procesu verbalu alu comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luat in siedinti'a dela 15 Februarie st. n. 1884. — Bibliografia.

Documente istorice pentru Romani.

(Urmare si fine.)

1775, Novembre 7. Kaunitz càtra Thugut despre comisarii trimisi pentru regularea granitieloru, despre fratele dragomanului Morusi si despre patriarhulu din Constantinople p. 212.

1775, Novembre 10. Pórt'a dà lui Thugut impartasiri asupr'a cursului lucrarilor de demarcatiune la granitiile Bucovinei p. 213.

1775, Noembre 16. Conceptulu unui reversu, pe care br. Barco ílu dà lui Tahir Aga, pentru a-lu scuti de acusarile voivod. Grigorie Ghic'a din caus'a demarcarii granitieloru dela Suceav'a p. 214.

1775, Novembre 6/18. Ienachi Medelniceru impartasiesce voivod. Ghic'a, cà Pasi'a din Hotin nu cedéza nimicu din tñutulu si impregiurimea cetatii p. 214.

1775 Novembre 17. Thugut raportéza lui Kaunitz despre greutatile, cari s'au ivitu la demarcarea granitieloru intre Siretu si Suceav'a p. 216.

1775, Novembre 17. Thugut càtra Kaunitz, sustiindu cà ar fi bine a nu face Portii propunere in privinti'a emigratiunei Montenegriniloru p. 219.

1775, Novembre 21. Kaunitz càtra Thugut, insarcinandu-lu a staruí, cà Pórt'a se dea lui Tahir Aga unu fermanu pentru o din noua intindere a granitieloru pag. 224.

1775, Novembre 26. Kaunitz càtra Thugut, comunicandu-i mesurile luate in afacerea marcarii granitieloru Bucovinene p. 225.

1775, Novembre — Pasi'a din Hotinu Melek Mechmed raportéza lui Reis Effendi despre incidente si greutatile, care s'au ivitu cu ocasiunea demarcarii granitieloru p. 226.

1775, Novembre — Tahir Aga raportéza lui Reis Effendi Raif Ismail Beg despre greutatile care

s'au ivitu la demarcarea granitieloru in districtulu Hotinului p. 228.

1775, Decembre 4. Thugut raportéza lui Kaunitz despre conflictele ivite la demarcatiunea granitieloru, aretandu totodata si modulu, in care ele s'ar puté incongiurá p. 229.

1775, Decembre 5. Kaunitz càtra Thugut, vorbindu despre conflictele ivite la demarcarea granitieloru Bucovinei p. 234.

1775, Decembre 10 si 11. Thugut càtra Kaunitz despre conflictele ivite la demarcarea granitieloru Bucovinei, comunicandu si doue scrisori, un'a dela Br. Barco, alt'a dela voivod. Ghic'a p. 235.

1775, Decembre 22. Kaunitz càtra Thugut despre lucrarile de demarcatiune in Bucovin'a, despre hotiile, care se petrecu in Ardélu si despre presentulu destinatu lui Reis Effendi p. 247.

1776, Ianuaru 3. Thugut raportéza lui Kaunitz, cà este imposibilu a mai intinde granitiile inspre tñutulu Hotinului, dându-se in schimbu o parte din tñutulu Sucevei p. 250.

1776, Ianuaru 18. Thugut càtra Kaunitz despre presentulu datu lui Reis Effendi, despre demarcatiunea granitieloru in Bucovin'a, despre tendentiele Rusiei de a inriuri asupr'a lucrarii spre daun'a Austriei si despre rezultatele acestoru tendentie p. 253.

1776, Februarie 3. Thugut raportéza lui Kaunitz despre hotiile petrecute in Huniedór'a, despre cursulu lucrarilor de demarcatiune in granitiile Bucovinei, despre spriginulu datu de Iacovachi Riso in acésta afacere si despre staruintiele contrarie ale ambasadorului rusescu principele Repnin p. 262.

1776, Martiu 4. Thugut raportéza lui Kaunitz despre conferintiele, pe care le-a avutu cu Reis Effendi si cu Iacovachi Riso in cestiunea inaintarei liniei de demarcatiune pana la Rohatin p. 269.

1776, Martie 18. Thugut raportéza lui Kaunitz despre greutatile, care se punu in calea demarca,

tiunei bucovinene si despre staruintiile contrarie ale ambasadorului rusescu p. 271.

1776, Maiu 15. Thugut trimite baronului Barco conventiunea incheiata cu Pórt'a asupr'a statornicirii granițeloru Bucovinei pãna inspre Hotinu si-i dã instructiuni in privinti'a delimitarii p. 278.

1776, Maiu 16. Thugut raportéza lui Kaunitz, cum a isbutitu a incheia conventiunea pentru statornicirea granițeloru si despre midiulocirile folositorie ale lui Iacovachi Riso, ale voivod. Moldovei Ghic'a si ale ambasadorului francesu p. 281.

1776, Iuniu 7. Kaunitz cãtra Thugut, multamindu pentru staruinti'a ce a pusu la incheierea conventiunei pentru delimitarea Bucovinei si vorbindu despre prezentulu pentru Reis Effendi si despre demarcatiunea galitiana p. 284.

1776, Septembrie 17. Tassara raportéza lui Kaunitz despre negociatiunile, in care a intratu cu Tahir Aga pentru liber'a navigatiune pe rãurile Moldovei si despre atitudinea reutaciósa a voivod. Grigorie Ghic'a pag. 285.

1776, Novembre 4. Tassara raportéza lui Kaunitz despre conflictulu dintre Rusi'a si Pórt'a, despre lagarulu turcescu de lângã Belgradu si despre convorbirea sa asupr'a Bucovinei cu ambasadorulu francesu pag. 286.

1777, Aprile 3. Tassara trimite lui Kaunitz scrisórea, pe care voivod. Moldovei Grigorie Ghic'a a scris'o agentului seu Iacovachi Riso asupr'a conflictului de jurisdictiune cu generalulu Splény, precum si respunsulu, pe care acest'a l'a datu principelui pag. 291.

1777, Augustu 27. Manifestulu imperialu adresatu de cãtra comisariulu ces. reg. generalulu Splény cãtra locuitorii Bucovinei, provocandu-i a depune juramentulu de supunere p. 298.

1777, Octobre 17. Tassara cãtra Kaunitz si cãtra generalulu Splény despre juramentulu de supunere, ce au se depuna Moldovenii, cari au averi in Bucovin'a p. 300.

1777, Octobre 17. Tassara raportéza lui Kaunitz despre caderea lui Ghic'a, despre suirea lui Moruzi in domni'a Moldovei si despre pregatirile de resbelu ale Turciloru si ale Rusiloru p. 302.

1777, Novembre 4. Tassara raportéza lui Kaunitz despre uciderea voivod. Moldovei Grigorie Ghic'a, despre negociarile cu Rusi'a, despre pregatirile de resbelu ale Turciei, alaturandu totodata si sententi'a prin care a fostu osanditu voivod. Ghic'a p. 306.

1777, Novembre 7. Kaunitz comunica lui Tassara, cã curtea vienesa nu insista, cã boerii moldoveni se depuna juramentulu de supunere p. 310.

1777, Novembre 21. Kaunitz comunica lui Tassara, cã Bucovenii au inceputu a se supune si dã informatiuni despre capetele de acuzare ale voivodului Ghic'a p. 312.

1780, Februaru — Memoriulu consiliului de resbelu cãtra Kaunitz in privinti'a noueloru colonii armenesci din Bucovin'a p. 315.

1780, Februaru 4. Kaunitz dã internuntiului Herbert instructiuni, pentru a starui ca Pórt'a se apere granițele austriace de hotã si pentru a inlesni infiintierea de colonii armenesci in Bucovin'a p. 318.

1780, Aprilu 4. Procesulu verbalu alu consiliului imperialu de resbelu asupr'a organisarii definitive a Bucovinei p. 320.

1781, Decembre 29. Scrisórea lui Raicevich cãtra Majorulu de Frisoni despre refugiulu filoru voiv. Ypsilanti, Dimitrie si Constantin, in Ardélu p. 332.

1781, Decembre 19. Scrisórea voivodului Munteniei Alexandru Ypsilanti cãtra generalulu ces. reg. Preiss, rugandu-lu se indemne pe fii sei a se returná acasa p. 333.

1782, Ianuaru 2. Raicevich róga pe generalulu Preiss a retiné pe fii voivodului Munteniei la graniția, pãna se voru luá dispositiuni definitive in privinti'a loru p. 334.

1782, Ianuaru — Scrisórea fratiloru Constantin si Dimitrie Ypsilanti cãtra generalulu Eichholz, rugandu-lu se le permita a caletori inainte celu puçinu pãna la Brasiovu p. 340.

1782, Ianuaru — Scrisórea fratiloru Ypsilanti cãtra generalulu Eichholz, rugandu-lu se le permita a merge la Brasiovu p. 342.

1782, Iuliu 9. Raportulu voivod. Munteniei Nicolae Caradja cãtra marele viziru despre numirea nelinistitulu Raicevich de agentu imperialu in principate si despre relele urmari, ce póte avé acest'a p. 365.

1782, Iuliu 24. Raportulu internuntiului Herbert despre intentiunea regelui Poloniei de a cere interventiunea curtiloru din Vien'a, Petropole si Berlinu in conflictulu seu cu voivod. Moldovei Moruzi p. 366.

1782, Augustu 21. Voivod. Munteniei Caradja comunica Portii o descriere amenunța despre afacerile Poloniei si despre negociarile puteriloru europene in privinti'a ei p. 366.

1782, Septembrie 10. Internuntiulu Herbert raportéza despre relatiunile sale cu fostulu voivod Ypsilanti si despre impartasirile facute de cãtra elu in privinti'a politice turcesci p. 368.

1782, Septembrie 10. Voivodulu Caradja raportéza Portii despre cele mai noue constelatiuni politice in Europ'a p. 372.

1782, Novembre 20. Raportulu secretu alu lui Abbé Ayala cãtra voivodulu Caradja despre intentiunile ascunse si despre pregatirile de resbelu ale puteriloru europene contr'a Turciei p. 375.

1782, — Internuntiulu Herbert raportéza despre observarile facute de cãtra Pórt'a in contr'a purtãrii necuvincióse a agentului din principate Raicevich p. 378.

1782, Decembre. Fermanulu padisiahului cãtra voivodulu din Moldov'a si acel'a din Munten'a si cãtra pasii din Oczakow, Bender si Hotin, ordinandu-le a dá onorurile cuvenite consulului generalu pentru principatele danubiane Iwan Severin p. 379.

1783, Ianuarie 10. Internuntiuul Herbert comunica lui Kaunitz raporturile secrete ale lui Abbé Ayala si ale unui corespondentiu secretu cãtra voivodulu Caradja in privinti'a aliantiei dintre Austri'a si Rusi'a in contr'a Portii p. 380.

1783, Ianuarie. Raportulu secretu alu unui corespondentiu anonimu cãtra voivodulu Munteniei Caradja despre aliantia secreta dintre Austri'a si Rusi'a in contr'a imperiului otomanu p. 381.

1783, Ianuarie. Raportulu secretu alu unui corespondentiu anonimu cãtra voivodulu Caradja despre confictele curtiloru imperiale cu Põrt'a p. 382.

1783, Ianuarie. Raportulu lui Abbé Ayala cãtra voivodulu Caradja despre aliantiele secrete ale Austriei in contr'a Portii p. 383.

1783, Aprile. Fermanulu padisiahului cãtra voivodulu Alexandru Mavrocordatu privitoriu la plangerile cãtor-va negociatori din Brasiovu p. 390.

1783, Apriliu 25. Internuntiuul Herbert raportéza lui Kaunitz despre fermanulu Portii cãtra voivodulu Moldovei privitoriu la aperiarea negociatorilor austriaci p. 391.

1783, Maiu 17. Generalulu Enzenberg comunica unu planu despre impartirea Bucovinei in patru directoriate p. 392.

1783, Iunie 10. Regele Prusiei Frederic II. espune ambasadorului Gaffron principiile de urmatu in politic'a turcésca p. 399.

1783, Iunie 20. Raportulu secretu alu unui corespondentiu anonimu cãtra voivodulu Caradja despre aliantia proiectata intre Rusi'a si Austri'a in contr'a Turciei p. 399.

1783, Iuliu 10. Raportulu ambasadorului prusianu Gaffron cãtra guvernulu seu despre pretensiunile Austriei cãtra Põrta, despre atitudinea Rusiei si despre complicatiunile Hantatarulu Crimeei Şahin-Girai p. 400.

1783, Iuliu 24. Raportulu internuntiuului Herbert, comunicandu in copie scrisorile primite in secretu de cãtra Voivodulu Caradja si corespondenti'a dintre regele Prusiei si ambasadorulu seu p. 402.

1783, Augustu 3. Regele Prusiei Frederic II. scrie ambasadorului seu din Constantinopolu, Gaffron, despre putinti'a unui resbelu intre curtile imperiale si Põrta, fiindu de parerea, cã puterile nu voru fi neutre fatia cu acestu resbelu p. 403.

1783, Augustu 9. Internuntiuul Herbert raportéza despre propunerea fostului voivodu Ypsilanti de a fi pe viitoriu folositoriu curtii din Vien'a prin serviciile sale, cerendu cã resplata de a fi spriginitu in serviciile sale de a capetá unulu dintre cele doue tronuri din principate p. 404.

1783, Septembrie 25. Kaunitz comunica lui Herbert numirea secretariului Raicevich de agentu ces. reg. pentru principate p. 405.

1783, Octombrie 12. Internuntiuul Herbert pre-tinde dela Põrta recunoscerea secretariului Raicevich cã agentu ces. reg. in principatele Dunarene p. 406.

1783, Octombrie 16. Fermanulu Portii cãtra voivodulu Valachiei Mihalachi Sutio, ordonandu recunoscerea lui Raicevich cã agentu p. 408.

1783, Novembre 7. Agentulu ces. reg. Raicevich provóca pe voivodulu Moldovei Alexandru Mavrocordat a luá dispositiuni pentru regularea grani-tieloru la Tykospatak si ilu face responsabilu pentru pe-depsirea hotiului ardeleanu p. 409.

1783, Novembre. — Voivodulu Moldovei Alexandru Mavrocordat dá agentului seu din Constantino-polu informatiuni despre purtarea necuviincioasa a agen-tului Raicevich p. 410.

1783, Novembre 21. Not'a verbala a internuntiu-ului Herbert cãtra Põrta in privinti'a plangeriloru in contr'a agentului Raicevich p. 411.

1783, Novembre 22. Agentulu ces. reg. Raicevich protestéza contr'a nerecunoscerei sale cã agentu de cãtra voivodulu Alexandru Mavrocordatu, cerendu a i se dá cai pentru a caletori inapoi p. 412.

1783, Novembre 26. Internuntiuul Herbert co-munica agentului Raicevich plangerile aduse de cãtra voivodulu Moldovei in contr'a lui p. 413.

1783, Novembre. — Voivodulu Moldovei Alexandru Mavrocordatu dá agentului seu informatiuni despre purtarea vatemetõria a agentului Raicevich p. 413.

1783, Decembrie. Voivodulu Moldovei Alexandru Mavrocordatu se plange de purtarea ofensiva a agen-tului Raicevich p. 415.

1784, Martiu 9. Hrisovulu voivodului Moldovei Alexandru Mavrocordatu dispunendu mai multe mesuri in interesulu negociatoriloru armeni din Austri'a p. 417.

1784, Maiu. — Fermanulu Portii cãtra voivodulu Munteniei Michailu Sutio, ordonandu cã tractatulu comercialu incheiatu cu Austri'a sè se respecte si in Ro-mani'a p. 419.

1784, Novembre 30 (Dec. 10). Comitele Oster-man comunica ambasadorului Bulhakow in Constanzinopolu intervenirea Rusiei pentru Austri'a in conflictulu cu Holand'a p. 420.

1785, Ianuarie 10. Internuntiuul Herbert dá agentului Raicevich instructiuni pentru a se face utilu in functiunea sa p. 426.

1785, Ianuarie 26. Internuntiuul Herbert re-comanda agentului Raicevich a interveni in interesulu supusiloru austriaci din Moldov'a p. 429.

1785, Ianuarie 26. Internuntiuul Herbert ra-portéza lui Kaunitz despre atitudinea fõrte amicala a ambasadorului Bulhakow, despre atentatulu in contr'a consulului general rusescu din Sinope si despre terminã-narea conflictului dintre Georgi'a si Imerete p. 329.

1785, Februarie 10. Herbert gratuléza pe voi-vodulu Moldovei de suirea sa pe tronulu Moldovei si ilu provóca, cã conformu tratatelor de estraditiune se dea pe desertatorii austriaci p. 432.

1785, Februarie 10. Internuntiuul Herbert ra-portéza despre atitudinea ambasadorului Choiseul Gonsh

frier, despre regularile de granitie proiectate de către curtea imperială, despre înființarea unui consulat prusienesc în principate și despre satisfacțiunea cerută de către Rusia pentru atentatul din Sinope p. 433.

1785, Februarie 11. Internunțiului Herbert dă agentului Raicevich informații despre convorbirea sa cu voivodul Moldovei, făcându-lu luatoriu aminte mai alesu la afacerea desertorilor p. 435.

1785, Februarie 12. Internunțiului Herbert dă agentului Raicevich instrucțiuni pentru a protege numai pe supușii austriaci născuți în Austria, de a interveni în interesul pastorilor ardeleni și a staruși pentru estradarea desertorilor p. 435.

1785, Februarie 12. Internunțiului Herbert dă agentului Raicevich instrucțiuni oficiale, recomandându-i a lucra în înțelegere cu colegul său rusesc, promițându că și elu va staruși în această privință p. 437.

1785, Februarie 24. Internunțiului Herbert staruiesce prin mijlocirea lui Reis Effendi la marele vizir în cestiunea pastorilor, în acea a desertorilor și în cestiunea despăgubirii poștei jefuite p. 438.

1785, Februarie 25. Adresă marelui vizir către voivodul Moldovei și acea alu Munteniei, pentru a lua dispozițiunile cerute de tractate contră hotiloru, resvrațitori și altoru criminali refugiați din Austria p. 439.

1785, Februarie 26. Internunțiului Herbert dă agentului Raicevich informații în privința desertorilor și în privința amnestiei publicate tuturor bucovinenilor refugiați în Moldovă p. 439.

1785, Martie 30. Estrase din instrucțiunile date de către imperatul Iosif II. celor diece Comisari regesci trimisi în Ungaria, spre a regulă bisericile gr. neunite de deosebite naționalități p. 442.

1785, Aprilie 6. Memoriul internunțiului Herbert către Pórta în privința pastorilor, a desertorilor, a vamei și cerendu satisfacție pentru jefuirea poștei p. 444.

1785, Maiu 20. Descrierea primirei, care i s'a făcutu baronesei Herbert internunțiului, cu ocaziunea trecerei ei prin București, de către voivodul Munteniei Michail Sutiú p. 445.

1785, Maiu 20. Agentul Raicevich încunoscintieza pe Herbert despre sosirea soției lui și despre primirea splendidă ce i s'a făcutu în București p. 447.

1785, Maiu 20. Agentul Raicevich insciintieza pe Internunțiului Herbert, că a fostu trimisu unu anume boieru din Moldovă pentru întempinarea soției lui p. 447.

1785, Iuliu — Raportul lui Abraham Camondo despre pregătirile de rebelu ale Turcilor și despre ordinile date voivodilor din principate în această privință p. 448.

1785, Augustu 17/29. Espunerea lui Raicevich privitoare la pretensiunile pastorilor Ardeleni în Moldovă, pretensiuni recunoscute și de către Domnu p. 448.

1785, Septembrie 12. Raportul agentului Raicevich către Internunțiului Herbert despre concesiunile făcute pastorilor ardeleni, despre purtarea binevoitoare a voivodului Moldovei și despre cestiunea desertorilor p. 449.

1785, Octombrie 1. Agentul Raicevich raporteza Internunțiului Herbert despre negocierile sale cu voivodul Moldovei pentru estradarea desertorilor și despre greutățile ivite cu această ocaziune p. 450.

1785, Octombrie 21. Internunțiului Herbert informeza pe agentul Raicevich despre negocierea cu voivodul Moldovei în cestiunea desertorilor p. 350.

1786, Februarie 25. Espuneri tabelare alaturate la descrierea Bucovinei trimise de generalul Enzenberg curții Vieneze p. 452.

1786, Februarie 25. Descrierea politică și economică a Bucovinei făcută de către generalul Enzenberg p. 454.

1788, — — Manifestul maresialului comite Lasky către populațiunea gr. ort. din Moldovă, Muntenia și alte țeri vecine, provocându-o a remanea neutră p. 475.

1790, Iuliu 1/7. Propunerea sancționată de către imperatul Leopold II. de a se pastră individualitatea Bucovinei și după unirea ei administrativă cu Galitiă pag. 477.

1791, Septembrie 9. Scrisoarea marelui Serdaru Dimitrachi și a lui Panaiotaki Codrica, trimisi a primu teritoriul muntenesc parasitu de trupele austriace p. 478.

1818, Decembrie 16. Notă lui Metternich către Cancelaria aulică ces. reg. privitoare la precauțiunile și ingrijirile guvernului austriac în contră universității din Cracovia și la considerațiunile de recomandat residentului ces. reg. la emiterea de pasapoorturi p. 480.

1818, Decembrie 16. Instrucțiunile date residentului ces. reg. consulului generalu br. Lipowsky pentru a staruși indirectu, că tinerii din Galitiă se nu viziteze universitatea din Cracovia p. 481.

Apendice.

1776, Iuliu 2. Convențiune închiată între Pórta și Austria asupra granitelor Bucovinei p. 485.

1781, Septembrie. — Raportu asupra Bucovinei înainte de ocupare p. 488.

1783, Iuliu 10/22. Tractatu comercialu încheiatu între Pórta și Rusia p. 498.

1784, Februarie 24. Fermanu în favorul comerțului austriac p. 513.

1784, Iunie 25. Uricul voivodului Munteniei Michailu Sutiú, dându monasterei din Vlăch-Serai din Constantinopolu dijmă de vinu dela 27 comune din districtul Romanților și dela 89 comune din districtul Gorjului, obligându-o a da o subvențiune anuală unui duhovnicu dela spitalul din Therapia p. 516.

1786, Decembre 4. Fermanulu Padisiachu-lui càtra voivodulu Munteniei Nicolau Mavrojeni, in favorulu pastoriloru ardeleni p. 518.

1790, Septembré 19. Actu de armistitiu incheiatu intre Pórta si Austria cu meitatiunea Prusiei p. 521.

1791, Augustu 4. Tractatu de pace incheiatu la Sistow intre Pórta si Austria p. 523.

1796, Februariu. — Hrisovul voivodului I. A. Gr. Ghic'a in favorulu bisericeii din Alah-Serai p. 532.

Literatura bisericesca.

Luptele nevoiesie ale politiceii militante cotescu la o parte totu mai multu discusiunile literarie din press'a nostra periodica, spre marea dauna a publicului competente. Intre mai multe cestiuini strictu literarie, de prim'a ordine, este si traducerea din nou a càrtiloru bisericesci. Conclusulu luat mai de inainte de càtra s. sinodu alu bisericeii ortodoxe romane din Romani'a, instituirea unei comisiuni pentru traducere, votarea speselor necesarie din partea tiei, tóte acestea sunt fapte cunoscutu publicului nostru. Cà de unu anu incóce a urmatu o tacere in afacerea acést'a, care inse a pututu avé prea bine întielesulu, cà comisiunea respectiva lucra in limisce si neturburata prin diverse publicatiuni de care sunt dati unii ómeni ale face cu timpu si fara timpu, numai cá sè se póta dice cà sciu ceva nou. Acumu inse esí insusi „Ortodoxulu“ organu alu Mitropolitulu primat si exarchu alu Plaiuriloru in Nr. 5 din 5/17 Februariu a. c. cu urmatoriulu articlu, din care pricepetorii de lucru potu se intieléga multe. Acel'a suna:

„Din timpulu de cându s'a facutu traducerea càrtiloru bisericesci in limb'a romana, s'au facutu mai multe retipariri. cându la Rîmniculu Vilcei, cându la Buzeu, cându la monastirea Némtiulu, cându in Bucuresci sau la Sibiu. Dar la nici o retiparire sau revisuire nu s'a facutu atàta sgómotu, si nu s'a vediutu atàta vointia din partea opiniunei publice, cum s'a facutu si s'a vediutu acum in acésta privintia. Nici nu se scie bine, daca la acele retipariri si óre-cum revisuiri sè se fi intocmitu comisiuni pe cale oficiala. Cu tóte acestea multe din acele editiuni si anume cele mai vechi, se vedu facute cu multa scumpetate: atàtu in privintia corecturei, càtu si in privintia ortografica.

Ei bine acum, cându insusi sf. sinodu a intocmitu comisiunea si guvernulu fi-a trecut in bugetu plat'a muncii, mica sau mare, asia cum se gasesce, comisiunea are o importantia necontradisa si lucrarile sale voru avea unu locu in istoria bisericeii romane viitóre, credemu de cuvintia a dice câte-va cuvinte la adres'a comisiunei, cu sperantia, cà nu le va luá in nume de reu. Daca in editiunile vechi s'au observatu cu scumpetate regulele ortografice stabilite pe acele timpuri, nu ar fi bine cá acést'a sè se observe si acum, cându comisiunea are misiune speciala, si oficiala, si cându lumea va sta la pànda, cându va estí la lumina vre-un'a din aceste tiparitari? Si atunci voru fi scrisu ómenii cum voru fi

pututu, si cum voru fi sciutu, fie-care dupa gradulu seu de cultura, dar in càrtile bisericesci se vede pastrata o norma. Spre exemplu unu Ω nu-lu gasesci scrisu intr'o vorba decàtu in modu uniformu, adeca la inceputulu vorbeloru, in corpulu vorbeloru dupa o vocala, in terminatiunea or dela genetivu si dativu plural, la finele unoru verbe, in tóte celelalte casuri intrebuintiau O . Amputea spune totu astufeliu si despre celelalte litere ale alfabetulu cirilicu, dar nu este necesariu; necesariu a fostu se aratamu, cà se avea in vedere nisce regule stabilite, adoptate nu numai in càrtile bisericesci, ci si in alte tiparitari: Ei bine, comisiunea ce ortografia va intrebuintia? Ortografia adoptata de academia? Negresitu cà aru trebui. Ni se va respunde, cà nu este completa, si altii mai pretentiosi póte voru dice, cà nu este buna. Póte, dar daca o autoritate atàtu de inalta pe terenulu literariu nu a pututu pàna acum se ajunga la unu resultat mai bunu, la nisce regule mai precise, se firu siguri cà trebue se mai tréca inca multu timpu pàna la stabilirea unei ortografii definitive. Daca noi pàna acum nu avemu dictionariu alu limbei romane, si acést'a nu se scie inca daca-lu vomu avea curendu, càci nu este o lucrare úsiure, dupa cumu erá planuitu de doi eminenti barbati, fara culegerea vorbeloru din diferite localitati ale tiei, si inca a costatu pe destinsii Laurianu si Maximu, dar unu dictionariu are se cuprinda vorbele si numai vorbele usitate in limb'a romana si intielese de toti, apoi acést'a va trebui ani pàna se-lu vedemu, mai alesu de va fi la mijlocu si nepasarea, cà traimu si fara dictionariu? Pàna atunci noi credemu cà erá bine sè se adopte ortografia academiei. Acum a cui ortografia va fi? A vre-unei persóne, a vre-unui jurnalulu póte. Dar jurnalele au ortografiile lor: „Romanulu“ intr'unu feliu, dar mai mai cá academi'a, „Telegrafulu“ altufeliu, „Binele Publicu“ altufeliu, „Romani'a Libera“ cu totulu altufeliu, si asia la infinitu. Si apoi ce aru fi, si cum ar veni lucrulu, cà intr'o lucrare asia de seriósa sè se intrebuintieze, asia dicendu, o ortografia de strada? Intrebuintieze-se acum ortografia academica, si la alte edituri, cine scie peste càti ani, se va intrebuintia cea stabilita de academia atunci in modu definitivu.

Afara de acést'a trebue se adaogamu câte-va cuvinte in privintia tiparirii corecte si ingrigite. Daca va luá cine-va in mana càrtile tiparite in Bucuresci, nu va scie ce se dica! Sunt tiparite de ómeni cari pricepeau lucrulu si insemnatatea lui, sau de ómeni cu vederi numai lucrative? Si noi n'amú dorí cá din manile unei comisiuni oficiale se ésa o lucrare plina de erori tipografice. Aceste càrti voru fi in man'a a totu feliulu de ómeni, cu totu feliulu de graduri de desvoltare. Unii voru pricepe erorile si voru pronuntia cuvintele corectu, cei mai multi nu le voru pricepe si voru pronuntia nonsensuri si une-ori chiar utopii, negresitu dupa erorile aflate. Unu cuventu tiparitu gresitu va dá nascere unui sensu infamu si inconscientulu ilu va pronuntia fara sfiala in publicu, ba inca cu religiositate, càci se afla intr'o carte santa, dupa care se face serviciulu divin in biserica.

Intrebamu, bine aru fi atunci?

Póte ne-aru respunde cineva: vorbiti in ipotese, si ne-aru intrebá: de unde sciti cá noi nu urmamu asia? De ce anticipati, pâna nu veti vedea lucrulu cum a esitu dela noi? Tocmai atunci se vorbimu, respundemu noi. Prea tardiu; mortulu dela grópa nu se mai întórce, nici banii pentru o noua tiparire, nu-i mai dá nimeni. Si apoi cá respunsu mai adaugamu si o poveste a lui Nastratimu Hogeá: Acest'a avea unu omu, care fi aducea apa cu urcióru, si vediendu cá totu sparge la urcióre, a laatu o mesura: cá inainte de a se duce omulu la apa, se-i dea o batae si apoi se-lu triméta la apa. Indata ce a inceputu a face asia, nu mai spargea omulu urcióru. Aici nimeni nu este nici Nastratimu Hogeá, nici aduce-tóru de apa. Dar atunci ce e? De, mai scimu si noi!

Destulu o maciuca la unu caru de óle.

Acestea amu avutu de disu la adres'a onorabilei comisiuni, si o rugamu respectuosu se cugete asupr'a acestóru doue puncte, si ne va dá dreptate, ba chiar ne va aprobá.

Amu disu de astadata."

Idei pentru filosofi'a istoriei omenirei, de Herder, aparute la 1784—1794.

(Versiune.)

(Urmare si fine.)

Intregu scopulu esistentiei nóstre este indreptatu spre cultivarea umanitatei; tóte lipsele mai inferióre de pre pamentu au se-i servésca numai ei si se conduca la ea. Facultatea nóstra rationala trebue se devina ratiune, simtirile nóstre mai fine trebue cultivate pentru arta, boldurilé nóstre pentru libertate si frumosu, simtiemintele pentru filantropia. Sau cá noi nu ne cunóscemu de locu destinatiunea si divinitatea ne insiala cu tóte insusirile atátu interne cátu si externe, (care presupunere falsa nu are intielesu), sau cá noi putemu fi asia de siguri de scopulu nostru, precumu suntemu de siguri despre esistenti'a lui Dumnedieu si a nóstra.

Si cátu de rarú ajunge omulu acestu scopu eternu si infinitu aici? La popóre intregi ratiunea sta dejosita sub animalismu; adeverulu se cauta pre caile cele mai retacite, éra frumseti'a si sinceritatea, spre care ne creá Dumnedieu se strica prin negligentia si fatiarnicia. Cei mai puçini ómeni au de studiu propriu alu vietiei umanitatea cea asemenea lui Dumnedieu in intielesulu curatu si largu alu cuventului; cei mai multi incepu numai tardiu a se cugetá la aceea, si chiar între cei mai buni boldurile cele animalice tragu pre omulu sublimu josu la animalu. Cine dintre muritori póte dice, cá elu a ajunsu timpulu curatu alu omenirei, carele zace in-trensulu?

Asia dara sau cá creatorulu a gresitu tint'a ce ne-a pus-o inainte, precumu si organizatiunea carea ne-a compus-o cu atát'a arta pentru ajungerea aceleia; sau cá scopulu nostru este pusu afara de esistenti'a nóstra presenta si pamentulu este numai unu locu de exercitiu, unu terenu de pregatire. Fíresce aci a trebútu se fia asociatu multu dejosu cu celu mai sublimu, éra omulu in intregulu seu este numai o mica treptá preste animalu. Ma chiar între ómeni a trebútu se fia cea mai mare deosebire, fiindu pre pamentu tóte atátu

de diferite, éra de alta parte fiindu-cá in unele regiuni si stari genulu nostru zace atátu de josu sub jugulu clipei si alu lipsei. Fia-care animalu ajunge, ceea-ce are de ajunsu in organizatiunea sa; singuru omulu nu ajunge, tocmai pentru-cá scopulu seu este atátu de inaltu, atátu de departatu, atátu de infinitu, si elu incepe aici pe pamentu atátu de josu, atátu de tardiu si cu atâtea pedeci din launtru si din afara. Pentru animalu donulu mamei nature, instinctulu este conductoriu siguru; elu este cá servitoriu in cas'a supremului parinte si trebue se asculte. Omulu este dejá cá copilu in acea casa, si are se invetie a cunósce tóte câte se tînu de ratiune si umanitate, afara de câte-va bolduri (instincte) necesarie. Inse elu le invatia neperfectu, pentru-cá cu simburile mentei si virtutei împreuna eredesce si prejudetie si moraluri rele si in mersulu seu cátra adeveru si libertatea sufletésca este ingreuiatu de catene, cari datéza dela inceputulu genulu seu. Urmele, cari le-au facutu inaintea lui si impregiurulu lui ómenii lui Dumnedieu, sunt atátu de amestecate cu altele, cari le-au facutu animale si hoti si cari durere, au avutu mai bunu efectu, decâtu acei puçini barbati alesi de Dumnedieu. Asia dara ar trebú se acúsamu provedinti'a (precum au si facutu unii), cáci a lasatu pre omu asia aprópe de animalu si i-a denegatu acelu gradu de lumina, siguritate si taria, carele fi ar fi pututu servi ratiunei sale in locu de instinctu; inse chiar acestu inceputu miseru este marturia despre progresulu seu infinitu. Omulu adeca are se-si cástige insusi prin exercitiu acestu gradu de lumina si siguritate, cá asia se devina sub conducerea parintelui seu unu petitoriu nobilu prin ostenála propria, si elu vá deveni. Si cehu ce sémena a fi omu vá deveni omu; si acelu muguru alu umanitatei, carelo este inghiatiatu prin frigu si uscatu prin caldur'a sórelui, va infiori si va ajunge adeverat'a sa forma si propri'a si deplin'a sa frumsetia.

Si astufeliu putemu dara usioru presupune, ce póte trece din omenire in ceea lume; aceea este tocmai acésta umanitate dupa asemenarea Dumnedieirei, mugurulu inchisu alu adeveratei forme a adeveratului tipu alu omenirei. Tóte cele necesarie pe acestu pamentu, remanu pentru densulu; varulu es-lu contínu osemintele nóstre fi lasamu pietrilóru si redamu elementóru partea lorú. Tóte boldurile sensuali cu cari cá si animalele amu servitu economiei pamentesci, si-au indeplinitu lucrarea; ele aveau se fie la omu motoru pentru cugete si nesuintie mai nobile, si cu acésta scopulu lorú este ajunsu. Lips'a de nutrementu avea se-lu indemne spre lucru, societate, spre ascultare de legi si institutiuni si se-lu lege de unu jugu salutariu si indispensabile. Astufeliu de scopu a avutu natur'a cu fie-care trebuintia a pamentului; fie-care dintru acestea avea se fie sinu mamescu, in carele se incoltiésca unu germene alu umanitatei. Ferice, decum-va a incoltitu; sub radiele unui sóre mai frumosu va deveni fióre. Adeveru, frumosu si iubire, aceste au fostu scopulu la care a tinutu omulu prin tóte nesuintiele sale, chiar si nesciindu si adese pre cá atátu de ratacite; se va descurcá labirintulu, voru disparé figurile seducatórie si unulu fie-care va vedé departe seu aprópe centrulu la care duce calea sa, si nu numai atáta, ci tu insati, mama provedintia, ilu vei conduce la acelu cu mama blanda, iertatórie, sub forma de geniu si amicu, de care are lipsa.

Destulă atată, că toate schimbările și metamorfozele, pe cari le observăm în regnele inferioare ale naturii, sunt perfecționari, și așa dară avem cel puțin indigitați întru acolo, încât din cauze mai multe eram necapaci de a privi. Flăoarea apare ochiului nostru mai întâi ca un fir de sementă încolțită, apoi ca mugur; mugurul devine boboc (pupu), și abia apoi este flăoarea careă și începe periodă vietii în această economie a pământului. Asemenea schimbări și metamorfosări se întâmplă cu mai multe creaturi, între cari fluturele a devenit un simbol cunoscut. Mai întâi vezi o omidă grețoasă, careă servește numai boldului său de nutrire; vine înseși oară ei și atunci o ajunge o oboselă; se acată de ceva și se înveluie; ea poartă deja în sine firele pentru țesetură velului sau mortuarului, precum și parte din organele fiintei sale noue. Acum începu a lucra în elele; puterile organice din launtru lucra. Metamorfosă merge la începutul încet și pare nimicire; diece picioră remană pe pielea cădiută și fiintă cea mică este încă fără formă în membrele sale. Pe încetul aceste se formează și se ordonează; ci înseși creatura încă nu revie, până ce nu e întreagă; acumă este la lumina, și rapede se întâmplă desvoltarea cea din urmă. — Cinci minute și gingăsiile aripilor sunt de cinci ori mai mari decât erau încă sub velul acoperisului mortuarului; ele sunt dotate cu putere elastică și cu toată splendoarea radiilor, careă există aici sub soare; sunt numeroase și mari pentru a purta creatura că și pe aripi de zăfir. Întrăgă structura este straformată; în locul frunzelor dure cari îi servesc mai înainte de nutriment, acumă gusta nectarul de pre potirul auriu al florilor. Menirea încă îi e schimbată. Cine vedindu omidă, își ar aduce aminte de viitorul fluture? Cine ar cunoște în ambele totu aceea creatura, dacă nu amă și această din experiență? Și ambe aceste existențe sunt numai perioade de viață ale unei și aceeași ființe, pe unu și același pământ, pe carele cercul organic începe în același mod. Ce schimbări frumoase trebuie să existe în sinul naturii, unde cercul ei organic este mai larg și unde perioadele de viață, cari le duce ea în deplinire, cuprind mai mult decât o lume! Spera dară o omidă și nu divină; ai premiu pus înainte-ti, pentru acelă te luptă. Desbracă ce-i neuman; neșuiesc-te spre adevăr, bunătate și frumșetă Dumnediească, așa nu vei greși țintă ta!

Expresiunea lui Leibnitz, că sufletul este iconă universului, cuprinde poate unu adevăr mai profund, decât se îndatină cine-va a desvoltă din ea; pentru că în el se pară a fi ascunse puterile universului, și el are lipsa de o organizație sau de un sir de organizații, pentru că se-i fie posibil de a le pune pe aceste în lucrare și exercitare. Și prea bunul nu-i va denegă această organizație, și acumă îl aduce de mână ca pre unu copil mic, pentru că se-lu pregătesc pre încetul în credință, că însuși și-a castigat puteri și simțiri pentru cornucopiă plăcerii crescende, ce-lu astăptă.

Chiar acum în catenele sale prezente, spațiu și timp sunt pentru el cuvinte deserte; ele măsura și însemnă raporturi de corpuri, era nu și de capacitatea lor internă, ceea ce trece pre spațiu și timp, cândă lucra în deplină sa bucurie internă. De locul și oară fiitorei tale existențe nu poartă dară grădă; soarele carele-ti încăldiește dină, îți me-

sura locuință ta, ocupațiunea ta pământescă și-ti întuneca până atunci toate stelele ceresci. Îndată ce elu apune, apune lumea în formă ei mai măreț; noaptea sântă în careă ai fost învelit odată și în careă erăși vei fi învelit oare cândă acopere pământul tău cu umbră, și-ti deschide pentru aceea pre cerul splendidele cărți ale nemuririi.

Pământul nu va fi mai mult, pe cândă tu vei fi și în alte locuințe și organizații vei gusta pre Dumnediu și creațiunea sa. Tu ai gustat pre pământul mult bine. Pre elu ai ajuns la organizațiunea, în careă ca unu fiu al cerului ai învetiat a căuta preste tine și în giuru de tine. Căută dară alu parasă voiosu și-lu binecuvântă ca pre lucră, în careă te-ai jucată ca copilul alu imortalității și ca pre școlă, în careă prin suferință și bucuria te-ai ridicat barbat. Elu nu are mai mult dreptu la tine; tu nu ai mai mult dreptu la elu; cu coronă libertății pre capu și încinsu cu brânul ceresc continuă-ti voiosu călătorie!

Asiadară precum flăoarea stetea ridicată și închidea regnul creațiunii încă neverificate, pentru că în domeniul soarelui să se bucure de primă viață; astufeliu stă omul erăși preste toate cele plecate spre pământ cu statură îndreptată în sus. Cu privire sublimă și cu mână ridicate stă elu aici ca unu fiu al casei, așteptându chemarea părintelui său.

Lugosi în Novembre 1883.

I. Sonea.

Unu studiu geologic pre bine venit.

Noi amă mai anunțat pe scurtu studiul onor. domnului Basiota; îl aflăm înseși din partea noastră atată de folositor, în cătu ne ținem de placută datorie alu recomandă mai de aproape prin reproducerea unor specimen din acela:

Munții apuseni ai Transilvaniei sau studiu geologic asupra structurei munților metalici ai Transilvaniei de Basiliu M. D. Basiota, jude la tribunalul regiunii de I-mă instanță din Albă-Iuliă totu odată judecătoria montană din Transilvanie. Prețiu 40 cr. v. a. Blasiu 1883. Tipografia seminarului gr. cat.

Opera dedicată amintirii romanilor celor brași din munții Abrudului și ai Campenilor în semnu de stimă și aderință.

Lectorelui salutare! Cândă mi-amă propus a descrie geologia munților apuseni ai Transilvaniei de împreună cu regiunea ținutului montan din fostul comitat al Zarandului și alu unei părți însemnate din comitatul Unedorei, nu amă cugetat nice pre departe la greutatele, ce voi avea de a învinge.

Singurul îndemnul, care l-amă simțit trezindu-se în mine de a pute da romanilor, cari se ocupa cu lucrări minerari — acestu ramu foarte estinsu alu economiei nationale — o carte scrisă pre cătu se poată esact și într-unu stilu mai popularu, m'a făcut a desconsideră greutatele, care-mi stă înainte.

A fi avutu nefericirea a nu studia în toată viața ta la vre unu institutu românesc — ceea ce eu nu me rusinez a marturisi — și totuși a te adoperă a scrie

romanesce, — si pre câtu se pôte bine — nu este unu lucru asia usioru.

Dar inbetrinindu si cetindu mai multu si cârti scrise in limb'a romana, la urm'a urmeloru celu ce-si dà siliti'a, totusi pôte deveni bunu scriitoriu.

A folosí inse nisce termini alesi, usitati in literatur'a romana, a dá osebiteloru soiuri de pietrisie nomenclatur'a cea adeverata si usitata de scriitorii cei mai eminenti romani, a folosí terminii cei adeverati si adoptati de geologii nostrii moderni romani, nu o poti face, fara numai cu ajutoriulu de opuri de asemenea natura scrise in limb'a romana.

Io asemenea cârti ajutatórie nu amu avutu la dispositiune. In câtu mi-a succesu a invinge acésta greutate, lectorulu este rugatu a judecá cu indulgentia, pentru-cá tendenti'a mea a fostu cá se ajutu pe poporulu metalurgu romanu a cunosce mai lesne straturile de petrisiu prin care pôte scrutá mai rationabilu si mai usioru dupa metale fine, si pentru-cá cu venitul curatu din acésta lucrare se pociu marí fundatiunea decedatului meu fiu Emiliu Dionisie Basiota, carea servece pentru ajutorarea studiosiloru celoru buni din muntii apuseni ai Transilvaniei si din districtulu Naseudului; asia dara nu ambitiunea de a deveni scriitoriu, ci implinirea aloru scopuri sante m'au indemnatu a scrie acésta opera.

Autorulu.

Muntii apuseni ai Transilvaniei.

Rari tñnuturi si puçine tieri din Europ'a se potu mesurá in privinti'a bogatiei metaleloru cu patri'a nóstra Transilvani'a.

O singura si repede privire ce o facemu asupr'a Transilvaniei — acea tíera plina de bogatiele naturei — ne pôte aduce la convingere, cá aci avemu de a face cu multi tesauri ai naturei, pentru-cá: clim'a ei este cea mai sanetósa, apele ei curgatórie si cristaline sunt in ambundantia, isvórele de ape minerali de o calitate cá nicairea in alte pãrti ale Europei, contínu o putere vindecatória. Muntii pitoresci imbracati de selvele cele mai tufóse, constitue regiunile cele mai romantice; fenatiile estinse si pamentulu celu mai roditoriu, pare cá este intr'adinsu astufeliu planuitu, cá ómenii se-si afle desfatara pre elu. Unu poporu sprintenu si laboriosu de unu esterioru frumosu si intr'adeveru caucasicu: vitele frumóse, multimea turmeloru de oi cu lãn'a loru pâna in pamentu, tóte ar fi in stare sè se comprobeze, cá aci este rajulu, si aci ísi afla ómenii desfatara si indestulirea loru. Unu tñnutu montanu, carui'a abiá poti se-i affi parechia in Europ'a; si pre lângã tóte acestea bunetati poporulu muncitoriu imbrancesce in cea mai grea seracia!

Cunoscèndu patri'a nóstra — Transilvani'a — in partea ei cea mai mare, avendu fericirea de a fi locuitu in muntii apuseni ai Transilvaniei preste 20 de ani, unde m'amu ocupatu chiar si cu lucrari minerali in decursu de mai multi ani, ma esercitandu oficiulu de judecatoriu, adese ori si in cause montane, mi-amu propusu inca de multu a-mi face studiile mele geologice, cercetandu si

cautandu structur'a geologica a intregului tñnutu montanu (de mine, bái) din muntii apuseni ai Transilvaniei, ér rezultatulu studiiloru si esperintieloru mele se-lu depunu intru o descriere pre câtu se pôte de esacta si populara, pentru-cá, pre acésta cale credu a puté folosí sermanului romanu, si numai pre acésta cale potu trage folosulu doritu acei'a, cari se intereséza de acestu ramu fórte esentialu alu economiei nationali.

Aceste studie, aceste cercetari le va puté affá celu ce se intereséza de acestu ramu de sciintia, depuse in acésta mica lucrare, care o dedicu amintirei romaniloru celoru bravi din muntii Abrudului si ai Cãmpeniloru; pentru educatiunea mea cea romanesca ce o amu primitu in mare parte dela locuitorii acelor'a.

Si cá lucrarea mea se fia pre câtu se pôte de ampla, tractandu din punctu de vedere geologicu unu tñnutu aprópe de 200 kilometri patrati, voi fi silitu se-mi aruncu privirile mele asupr'a intregiloru munti din regiunea Ariesiului, a valei Abrudului, a Ampoiului si a Crisiului albu, apoi din o parte insemnata a Muresiului, pentru-cá numai atunci vomu puté dice, cá amu tractatu intregulu complexu alu muntiloru apuseni ai Transilvaniei. In câtu mi-e cunoscutu, nu sciu cá óre-care din literatii nostrii romani, cari apartienu imperiului austro-ungaru, sè se fi ocupatu pâna aci cu studiile geologice, relative la patri'a nóstra Transilvani'a, ori fia chiar Ungari'a, Banatulu si Bucovin'a, pre unde locuiescu preste 3 milióne de romani, putemu dice compacti la olalta, cu tóte cá de intre straini se affa o multime, cari au cureieratu tóte coltiurile, tóte piscurile, stancile si tóte vaile Transilvaniei, singuru pentru a-si face studiile loru geologice. Asia spre esemplu unu Kóleseri a edatu pre la anulu 1717 „Auraria Romano-Dacica“ in 237 pag., éra Ioanu Seivert a prelucratu acésta opera intru a dóu'a editiune pre la anulu 1780, ér francesulu Beudaut a compusu pre la anulu 1822 o mapa geologica asupr'a Ungariei si Transilvaniei, si in urma Boné, Lill de Lillienbach, Paulu Partsch, Albert Bielz, Born, Fichtel, Esmark, Hacynet, Schönbauer, Becker, Michael Bielz, Akner, Cotta, Posiepní si o suma mare de germani ori francesi.

Dar ori si ce lucrare mai seriósa este grea, si cere studie si ostenele amare, lucrulu inse nu este placutu la totu omulu, si pentru aceea cari se ferescu de elu, puçini le sciu pretiuí.

Muntii metalici (de bai) ai Transilvaniei.

O privire fugitiva asupr'a structurei muntiloru metalici ai Transilvaniei, ne este de ajunsu, cá se ne facemu unu conceptu despre varietatea estraordinaria a compositiunei geologice, si despre feliuritele pietrisiuri, cari le aflamu percurgându muntii Transilvaniei.

Rtulu Ariesiului, care privitu fiindu in curgerea sa dela apusu spre resaritu cátrã Muresiu, incependu din josu de Opidulu Cãmpeni, pâna ce intra in yastele cãmpuri dela Turd'a, forméza din punctu de vedere geologicu, lini'a despartitória de intre muntii Bihorului si ai Transilvaniei.

Acestu riu, ti se pare că voiesce a despartî lini'a pietrisieloru de schistu cristalinicu, care ocure in preponderantia in partea din spre nordu séu média nópte, de lini'a petrisieloru eruptive, cari au petrunsu compositiunea sedimentale din partea sudica sau meridionale.

Dar pre lãnga tóte acestea, trebuie se constatamu că aflamu la mai multe locuri, că atãtu sistemulu pietrisieloru de schistu cristalinicu, cãtu si cel'a alu eruptiveloru, sare atãtu in drépt'a, cãtu si in stãng'a tiermuriloru Ariesiului, fara de a puté tiné óre-care continuitate mai compacta sau mai mare preste unu teritoriu óre-care mai estinsu.

Celu mai adencu basenu sau cea mai adenca vale, care despica muntii apuseni ai Transilvaniei, este fara indoiala a Crisiului albu, care se pléca dela ostu spre partea vesticã.

Acestu riu, care-si ia apele sale din cele doue ramuri principali, valea Bulzesciloru, ce isvoresce dela pólele muntelui Gàin'a, si Crisiulu sau valea Buciesiului, care isvoresce din triangiulu muntiloru apartinetori de comun'a Dupa-Piétra, si ambele impreunandu-se la satulu Buciesiu, compunu ríulu Crisiului albu, care de parte dela Almasiu, pre la mormentulu prefectului si martirului Buteanu intra in Ungari'a propria, este din punctu de vederé geologicu de cea mai mare insemnatate. In partea nordu-ostica Ariesiulu, care se adapa din cele doue ramuri principali: Ariesiulu micu si Ariesiulu mare, unulu isvorindu din partea nordu-ostica a muntelui Gàin'a si Bihoru, ér celalaltu din partea nordu-ostica a Bihorului si dela Gur'a Aradiei (unu despartimentu bisericescu — crèngu, catunu — alu comunei Albacu), pare că vrea se dispute insemnatatea geologica a fratelui seu din partea vesticã.

Cam in punctulu centricu alu despartirei apeloru Crisiului albu, alu Ariesiului si alu Ampoiului se ridica maiestaticulu munte „Vulcanulu“, carele ajunge o inaltime de 665 orgii preste suprafaçia marei; dar acésta inaltime dispãre façia cu inaltimea formidabila a Bihorului, cu piscurile sale, Zarea Bihorului, Lespediériulu, Curcubeta si Pétr'a graitória.

Cautandu dupa compositiunea geologica a muntiloru apuseni, aceea o amu puté impartí in doue regiuni neegali, dintre care partea nordu-ostica este compusa in partea ei cea mai principala din gresia carpatina, care dupa tóta posibilitatea se póte ascrie sistemului eocenu.

O parte insemnata a acestei regiuni nordu-ostice, si anume muntii Trascaului, este compusa din varu de Jura si porphiru augiticu sau augitu porphiru, carui'a in partea nordica dela Trascau si pre la comun'a Buru se asocíeaza o parthia schistu crystalinu.

Acestu schistu crystalinu nu este in nexu cu schistulu muntiloru Bihorului, pentru-cã acestu din urma este despartitu intru o zona destulu de lata de gresia carpatina, si prin conglomerate eocene, care se stracóra preste otarele comuneloru Ponorulu Remetiloru, Salciv'a de josu, Satulu nou, Ocolisulu mare si Ocolisulu micu.

In partea meridionala dela Ofenbãia, se ivesc o parthia insemnata de schistu crystalinu, care este incui-

batu cu piétra varósa bombósa, petrunsa cu trachyte varii, ba la unele locuri cu basalte si rhyolite, cari strapungu in unele parti tienutulu sau regiunea gresiei.*)

Afara de aceste specii de piétra se afla si pietrisiuri varóse, gresia eocena, preste care se cumuleza turfuri de trachytu si sfarimaturi de trachyte, intocmai cá la Zlatn'a si la Rosi'a montana. — Diurnitatea tienutului sudu-vesticu din muntii apuseni, atãtu siesulu Crisiului albu, cãtu si dealurile din apropierea aceluia, consta din compositiuni terciarie mai noue.

Acestei compositiuni se asocíeaza unu ánelu de pietrisiuri de trachite, care este in preponderantia de o cóloré verdia. Acestu soi de piétra l'amu puté numí simplu piétra verde de trachytu sau trachitu verde, carui'a in partea nordu-ostica si sudu-vestica urméza o parthia insemnata augitu-porphyrulu, cu care stau in nexu piétrile de varu de Jura.

Augitu-porphyrulu este acoperitu in partea nordu-ostica de gresia carpatina camu sfarimaciósa, care in partea meridionala este mai puçinu reprezentata, pre cându in partea occidentala augitu-porphyrului se asocíeaza o cantitate preponderanta de piétra eruptiva, care o numim Dioritu.

La comun'a Bretea, ce este situata in apropierea Muresiului, mai strabatu unele partie de pétra eruptiva, precum Trachitulu si Basaltulu, ér in partea occidentala dela Abrudu in giurulu Vulcanului si pre la comun'a Tomnaticu vine inainte pétra varósa, care apartiene formatiunei de creta.

Acestu mare complexu, de mari si varii însusiri, asupr'a carui'a mi-amu propusu a face acésta descriere geologica, comprobéza pâna la evidentia, pentru ce ne aflamu necesitati a-lu subimpartí in mai multe grupe; si apoi a tractá fiesce-care grupa dupa natur'a compositiunei si structurei sale deosebite.

I. Grup'a muntiloru Trascaului.

Acei munti, cari incepu prin colinele dela comun'a Turu in partea nordu-vestica dela Turd'a, se intindu cá o spinare in directiune sudu-vestica pâna pre la Craiva si de aci in partea occidentala cátra Ighielu; cum percurge caletoriulu drumulu de tíera dela Clusiu spre Alb'a Iuli'a, si arata piscurile loru cele góle si plesiuve (Pétr'a Cetei, Pétr'a Craivei) compuse din pétra varósa, in mai multe locuri.

O privire mai de aprópe, o cercetare mai exacta ce o face omulu la mai multe puncte, si anume la curmaturile acestei catene de munti si pre unde riuletjile, si paraiele si-au taiatu calea in directiune ostica spre Muresiu, afla numai de cãtu, că augitu-porphyrulu si gresi'a vine la ivéla, de si caten'a intréga si inaltimea deluriloru este compusa eschisivu din pétra varósa.

Ríp'a délului, ce se ridica din valea miocena dela Turu, care incungiura cóst'a muntelui, ne arata că este compusa din pétra varósa. Acésta rípa este despícata prin valea ce curge dela Turu spre Copandu. Acésta

*) Gre-si-a, se dice pe airea si Cúte.

despicatura, este cea dintai taiatura, prin care ap'a si-a facutu cursu liberu printre paretii cei de pétra varósa.

A dóu'a taiatura este ceea a vanei Petridului, care se scurge prin asia numit'a: Chiaea a Turdei.

Patri'a acestoru munti, nu este asia formidabile, asia gigantica, cá ceea ce se ridica in partea meridionale la esirea Ariesiului dintre munti, incependu dela satulu Stu-Mihaiu si Cetatea (vulgo: Varfalau) in susu; pentru-cá spre esemplu, pisculu din partea orientale dela Trascau, numitu Pétr'a-Secuiului, pre vírfulu càruia se afla ruinele cetatiei aparate de secuii colonisati in scaunulu Ariesiului pe timpulu regelui Bel'a alu IV-lea, ajunge un'a inaltime de 592 orgii.

Muntii, ce se intindu in apropierea Trascaului, au o formatiune mai plana, cu ridicaturi domole si aceia se despartu in doue catene paralele, cari le despica peraulu ce trece dela Trascau in partea nordica pre la Buru si se varsa in Ariiesiu.

Celelalte parae, cari se aduna la comun'a Vale, spargu muntii Trascaului in directiune sudu-vestica si se varsa din susu de Aiudu in Muresiu.

De aci spre sudu se ridica muntele Pelesiu, care in societate cu altii mai mici, compune trunchiulu celu formidabile alu Butanului, care este compus in partea lui cea mai esentiala din piétra varósa.

Acestu munte este taiatu sau desplicatu prin chiaea Remetiloru, care conduce valea Mogosiului pre la Teusiu in Muresiu.

Estinderea acestui munte spre sudu-vestu se termineza cu muntele Petr'a Cetei, care se ridica cá unu fundu mare de caldare pàna la o inaltime de 644 orgie preste suprafaci'a marei.

In partea meridionale dela Petr'a Cetei se afla Chiaea Galdei de susu sau a Intregaldeloru, prin care se stracóra ap'a ce curge din directiune vestica dela pólele muntelui Negrileas'a, si trecèndu spre ostu prin strimtórea Galdei de susu, se varsa spre sudu in Muresiu.

La acésta strimtóre se afla cele mai invederate urme ale stapanirei si domniei Romaniloru, chiar de pre acelu tempu, cându navalise in patri'a nóstra gintea Gepidiloru, si din caus'a acést'a, nu potu se nu me abatu la acestu locu dela studiulu meu geologicu, si se nu trecu in càtu-va si pre terenulu istoricu, pentru-cá chiar si acuma se mai afla ómeni destulu de seci la creeri, carii ne disputa locuinti'a nóstra stravechia pe aceste locuri, si ne ar deduce inceputulu istoriei nóstre, fie chiar si dela Timur, numai nu dela romanii antici, si pentru-cá Chiaea Intregaldeloru nu o amu aflatu descrisa pàna acilea nicairea, pre lãnga tóte cá merita cá se o cunósca publiculu romanu.

Cei doi munti, Muncelulu si Berbecelulu compusi din piétra varósa, isi arunca piciórele loru in osebite directiuni. Din aceste picióre doue se paru a fi stelpii portei dela caldarea cea mare, care se afla incungiurata de muntii Lupsiei Ponorului, ai Salciueloru, ai Bedeleului, in partea nordu-ostica, si ai Bucumaniloru, Feniesienilor, Ighiului si ai Benicului in partea vestu-sudica.

In centrulu acestoru munti, se vede cá au locuitu si mai locuiesce pàna in diu'a de astadi, unu poporu

de unu esterioru frumosu si de o statura mai multu inalta de càtu midiolocia, care de 17 seculi si-a pastratu si aparatu vétr'a stramosiésca, pentru-cá la timpu de mare periclu isi inchidea portile sale naturali pe unde se scurgu apele, pe o cale artificiósa, si apoi ridicandu-se pre munti se apará de invasori.

O asemenea ineuietura este si se afla pàna in momentul de fatia si la chei'a Intregaldeloru, care atátu din susu de Gald'a de susu, càtu si la Intregalde devenindu totu mai strimta, la unele locuri ap'a se stracurge numai printre o pórtã de celu multu 3 orgie lãtime ori largime, ér paretii din drépt'a si din stàng'a ridicându-se la o inaltime colosala compusa din stanci varóse, impedecea pre celu ce voiesce a patrunde mai departe.

Cá se ajunga omulu la Intregalde, délulu Giógiului, Ponoru-Remeti, Mogosiu, Cojocani, Miclenesci, Birlesci, Mamaligani si Geogelu, sate cu o poporatiune de vre-o 20,000 suflete, cari au formatu óre cându-va o republica, trebe inomisse se intre ori prin chei'a Galdeloru, ori prin chei'a Remetiloru, dintre cari cea dintai atátu in cóst'a drépt'a, càtu si in cóst'a stànga este sapata ori taiata in stànca la 5 locuri, sapatura in departare un'a de alt'a cam de 3 orgii si tóte in forma perpendiculara din susu in josu, si purtate de vis-à-vis un'a cu alt'a dupa tóte regulele simetriei, si pàna la o afundime cam de 2—3 urme.

Dupa cum ne amintesce traditiunea poporului, antecesorii acestui poporu munténu aplicá in taiaturi sau sghiaburi ori sapatari unele blane de suluri gróse de lemnu, cari le cioplea in patru dungi, si avea o grosime dela 3—4 urme. Aceste le incapuía un'a preste alt'a intr'o taiatura si ceealalta, si pre acésta cale cladea 5 paretii, alu càroru interioru flu impleau cu petrii si pamentu pàna la o inaltime de mai multe orgii.

Pre acésta cale inchidiendu cursulu apelor dela Intregalde, ap'a stagná, si din susu de zegazuri se formá unu lacu inmensu, care se putea oprí pentru mai multe dile ori chiar si septemani si venindu periclulu, sau apropiandu-se inimicii, dá deodata apeii cursu liberu, si pre acésta cale causá pentru intregu teritoriulu dela Gald'a de susu, in josu pàna la Muresiu esundatiunea cea mai teribila si astufeliu alungá ori-ce aghesori dela parietii fortaretiei loru naturali.

Astufeliu ne naréza poporulu, cá poporulu Remetieniloru a alungatu de multe ori popórele barbare, cari au navalitu in patri'a nóstra, ér preotulu Ioanu Popu Birlea, carele acum e mortu, imi spunea adeseori, cá pre cându àmblá elu la scóla in Blasiu, si caletoriá dela Mogosiu preste Intregalde, la loculu celu descriemu acuma se aflá o tabla de marmura dela Ampoiti'a, pre care se mai putea cetí urmatórea inscriptiune cu litere latine:

ACCI . . . . . NOI . . . . . RAM . . . . .
BAR . . . . . I . . . . . GEP. CCCCLXIX,
care inscriptiune s'ar puté descifrá in urmatórele: „Act (baturamu) noi (ucise)ramu (nimiciramu) (poporulu, republic'a, ori ducatu) Remeteniloru) bar(bar)i Gep(idi) 569 . . . . .

Mai târziu această tablă — pop'a Birlea — îmbla la școlă pre la anulu 1838—1840 — a fostu de mân'a unui inamicu alu gîntei romane sfarimata, si delaturata, ér loculu ei distrusu astufeliu, cătu si in anulu trecutu cautandu si întrebandu dupa loculu, unde ar fi fostu asediata, nime nu mi-a pututu dá óre-care deslusire.

Ori cum se fia, preotulu celu onorabilu, care portá multa stima pentru mine, nu a avutu cauza cá se-mi enareze minciuni, elu ími istorisiá această cu atát'a pietate, in cătu nu cutezu a dubitá in adevverulu asertiuniloru sale, cu atát'a mai vèrtosu, că-mi spunea, că poporulu romanu din acestu tînutu a avutu din vechime nesece drepturi, pe cari le-aru fi nimicitu acei ce au subjugatu succesive intregu poporulu romanu, ér devenindu cu timpulu iobagi la episcopi'a rom. cat. de Alb'a-Iuli'a, au purtatu batai formale pàna ce i-a subjugatu de totu.

Nefiindu obiectulu scrierei mele istoricu sau limbisticu, lasu tes'a acést'a studiulu celoru mai competenti, si cu permisiunea onorabilelui lectoru trecu dela această parte fórte interesanta, la firulu lasatu alu studiiloru mele geologice.

In regiunea muntiloru Muncelului si Berbecelui se afla unu siru de stànci varóse, cari sunt despartite unele de altele prin straturi intregi si compacte de gresia. — Gresia este petrunsa intr'o mesura mai mare sau mai mica cu augitu porphyru, si la unele locuri chiar si cu trachyte, cari au o nuanția esterióra sura sau verde-négria, intunecósa sau simplu négra etc.

Crescerea vitelor.

Interesulu ce vedemu că s'au desteptatu pentru nobilitarea vitelor chiar si la clasa privilegiatiloru, diferitele societati din capitala, precumu si depositoriile de armasari si tauri din partea guvernului in diferite puncte ale tierei spre scopulu acest'a, ne dau sperantia, că cesțiunea nobilitarei vitelor au ajunsu a fi o necesitate recunoscuta de toti ómenii, cari dorescu bunastarea si fericirea poporului tieranu.

Adeca s'au convinsu si aristocrati'a privilegiata, că tieranulu romanu, care érá suferitu pre acestu pamentu stramosiescu, numai pàna cându cereau interesele tierei, merita o alta sórte, merita că dupa ce contribue cu bani si sànge la tesaurulu statului, se i se dea tóte midiulócele posible pentru a i se ameliorá starea materiala dejá scapatata. Si apoi este unu adevveru recunoscutu, că sèrgintea principala pentru de a se inavuti tieranulu este lucrarea pamentului si crescerea vitelor.

Unde pamentulu este mai puçinu fructiferu, tieranulu se ocupa mai multu cu crescerea vitelor; si unde pamentulu este mai fertilu, acolo tieranulu cultiva mai multu pamentulu, ocupatiunea lui de predilectiune eredita dela mosi stramosi si scaldata de numerate-ori cu vali de sànge.

Cultivarea pamentului, precumu si crescerea vitelor la popórele civilisate au progresatu spre perfectionare mai multu sau mai puçinu, dupa cumu adeca au fostu respectivele popóra protegiate sau impedeate de cătra gubernele lor.

Se vedemu, ce s'a intemplat cu poporulu romanu, de cultivarea pamentului si crescerea vitelor au ramas inca totu in stare primitiva si nu au facutu progresu cá alte popóra civilisate?

Daca aruncamu o privire preste trecutul poporului romanu, trebue se constatamu, că trecutul au fostu pentru elu fórte vitregu, amaru si durerosu. Pamentulu lui stramosiescu au fostu de nenumerate ori calcatu, pradatu si devastatu de popóra barbare. Vitele lui au fostu mánate de acestea popóra, casele si cladirile lui economice erau date prada focului, éra elu ísi puté salvá viétia numai in ascunsaturile codriloru. Dupa-ce acestea popóra se departau din tíera, lasandu totulu devastatu, atunci romanulu se desascundea éra din ascunsele codriloru si apucá córnelu aratrului in máná pentru cultivarea pamentului, lucrandu trei patru dile pe septemana boierului, a cărui proprietatea érá elu. Pututau fi, ací vorba de progresu in cultivarea pamentului si crescerea vitelor? Respunsulu urméza de sine cá nu.

Dupa-ce au strabatutu si la poporulu romanu radiiele civilisatiunei, dupa ce au sositu si pentru elu „diu'a cea de multu dorita“ (1848), lantiurile ruginite ale sclaviei seculare au trebuitu se cada si de pre bratiile lui. De atunci ce e dreptu, poporulu romanu au facutu progresu spre civilisatiune mai multu cá ori-care altu poporu intr'unu intervalu asia scurtu. Asia si-a ridicatu bisericu si școle din materialu solidu in loculu celoru de scãnduri si nuiele. Si-au datu copiii la școlá, de si-au formatu o inteligintia destulu de respectabila. S'au formatu asociatiunea transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, care da ajutóre studentiloru orfani si eleviloru de meserii. S'au colectatu mai multe sute de documente la istori'a patriei etc. Tóte acestea sunt semne destulu de convingátóre despre vitalitatea poporului romanu.

Daca nu s'au facutu mai multu, caus'a éste de o parte, lips'a de midiulóce, de alt'a cá mai sunt si intre romani inca multi de acei'a, cari totu tînu la dis'a: „cumu au traitu tatalu meu, voi tráf si eu.“ Adeca se mai ceru si la noi cei patru dieci de ani ai lui Moise, cá se crésca o generatiune cu totulu nóua, streina de prejudetiele betraniloru.

Dupa acestea premise, se revinu la tem'a ce mi-amu propusu, adeca la crescerea vitelor. Dara nici vitele nu sunt dóra destulu de bune cu care ne nutrimu? Ími voru reflectá póte unii din economii nostri. Dóra voiți cá se tinemu cai de cei mari husaresci, cá cându aru cadé unulu josu, se aduni câte 4—6 ómeni cá se-lucria dice. Nu, cai de acesti'a nu voimu nici noi!*)

*) Rassele de cai trebue se fia cunoscute si studiate nu numai dintru o tíera, ci daca s'ar potea, din tóta lumea. Caii nostri husaresci nu sunt de soi mare, ci de micu, de aceea husarimea inca se numesce calarime usióra. Cu totu s'ar este ras'a caloru mari numita de Holstein, dupa care germanii ísi incarca carale lor cu câte 40 de maji dapa cátu doi. Cai mai usiori decátu aceia, dara grei pentru noi sunt de ex. cei dela tunari.

inse, că în locul unora martioage de cai ce se vedu pe tier'a oltului mai în toate satele, se se creșca o rasa de cai mai nobila, mai ridicata. Si acést'a cu atât'a mai virtosu, căci folosulu ce-lu aduce la vendiare, o rasa de cai mai nobila, mai ridicata, întrece pe departe alu acelor de rasa inferióra. Éra nutrementulu consuma asemenea cei mici cá si cei mari. Unu esemplu despre pretiulu vendiarei cailoru ne va limpedf mai bine asertiunea nóstra. Unu calu de ras'a inferióra se vinde cu pretiulu bagatelu de 40—60 fl. Amu vediutu inse vendiendu-se si cu câte 20—30 fl. si inca cai tineri. Unu calu de ras'a midiulocia, cum sunt în fundulu regescu, se vinde cu câte 80—120 fl. Éste apoi o rasa superióra acestoru dóne, asia numitii: „cai domnesci“, cum le dice poporulu, cari se vendu cu pretiulu de 100—300 fl. unulu, inca si mai scumpi. Ce diferentia între acesti'a trei rase de cai si între pretiurile lor!

Dintre acestea trei rase (soiuri) de cai, care ar fi mai recomandabila pentru poporulu tieranu? Noi suntemu de opiniune, că deocamdata unde esista totu cai de cei merunti, se se inlocuiesca cu de cei mai mari, éra unde sunt de rasa midiulocia, se se inlocuiesca pre incetulu cu de cei mai frumosi. Si cum se se faca inlocuirea acést'a? Éta cum! Sunt inca multe comune, unde nu se afla armasari de rasa ceva mai nobila si unde epele concepu totu cu manzoci de doi multu trei ani. Resultatulu l-amu vediutu mai susu.

Deci pentru incungiurarea acestui reu aru urmá, că comunele respective se-si cumpere câte unu armasariu de rasa ceva mai nobila. Dara pre ce? Imi voru reflectá unii! căci si asia comunele sunt inglodate în datorii, de nu mai sciu unde le sta capulu. Bine! dara apoi asia nu ne este ertatu a mai sta, daca voimu se nu ne inglodamu si mai tare. Unde comun'a nu póte în nici unu casu asi tine unu armasariu mai bunu, acolo locuitoriloru respectivi nu le remane alta cale, decâtu a se duce în comunelê vecine, unde se afla de acestea solvindu o tacsă anumita. Si acei economi, cari nu facu nici acést'a, nu-si voiescu binele lor propriu. Daca undeva se póte aplicá mai bine proverbulu: scumpulu multu perde... apoi aici își are chiar locul seu.

Dupa acestea observari despre calu se revenimu puțin la animalele rumegátore boulu si vac'a si se vedemu, daca acestea animale sunt destulu de bune pentru a nu mai trebui nobilitate? Si la acestea animale ne aparú trei clase cá si calulu. Sunt adeca vaci merunte cu córnelé mici si înainte numite mocanitie (muntenesci). Apoi vaci midiulocii, de cari se afla mai multe în Transilvani'a si vacile numite Svitier'a; acestea sunt cele mai bune de lapte.

Si la acestea animale mai e inca multu de doritu în privinti'a nobilitarei. Adeca tauri frumosi si binefacuti se-si procure comunele respective, daca voiescu se scape odata de atâtea vaci slabe si nesanatose.

Din partea directiunei bunurilor erariale dela Fagarasiu s'au facutu, daca nu me insielu, insciintiare, că comunele, cari se oferescu a prestá cu lucru anumitu la erariu, li se dau în schimbu tauri de rasa nobila. Éta

unú midiulocu prin care comunele pre lângă prestatiune în lucru isi potú procura taurii cei mai frumosi. Se avemu numai vointia mai multa, apoi toate se potú face bune si folositoare pentru noi insine.

Nutrementulu acestoru animale consta var'a din érba, pre carea isi-o aduna ele de pre câmpu, unde mergu spre pasiunare. Asia dara var'a isi iau ele nutrementulu si aterna fórte multu dela calitatea si cantitatea lui, cá vitele se devina grase si frumoșe, sau se remana slabe si urte cá si érn'a. Var'a nu amu avé dara alta reflexiune contr'a nutrementului viteloru, decâtu că unii economi le dau prea puțină sare, cu deosebire primavar'a cându érb'a e fórte dulce, din care cauza vitele se bolnavescu de multeori. Amu vediutu adeca economi, cari au câte 6—10 vite si nu consuma mai multa sare, cá 20—30 puncti pre anu; pre cându acést'a cantitate abia e de ajunsu pentru un'a multu doue vite. Audi aci, atâtea sare pentru o vita! Voru esclamá unii din economii nostri! Dá cine voiesce se aiba vite frumoșe si sanatoșe, trebuie se le dea sare celu puținu de doue ori pe septemana, prin care nutretiulu li se face cu multu mai gustosu.

Dupa acestea se ne întorcemu puțin la nutretiulu viteloru din grajdu si apoi se finimu cu reflexiunile nóstre, lasandu locu altor'a mai esperti cá noi în economia, cu continuarea lor. Nutretiulu viteloru érn'a consta din fenu, otava, paia, foi de cucuruzu s. a. Asia dara totu nutretiulu uscatu; de aceea trebuie se li se dea câtu se póte mai de desu laturi calde, sarate, cu deosebire la vacile fetate. Dara si fenulu mestecatu cu paia cându li se dá, aru fi cu multu mai bine daca s'aru taia meruntu, prin care lucru se ajuta multu mistuirea. Sunt unele instrumente spre scopulu acest'a, prin care paieale si fenulu se potú taia fórte meruntu. Cátu de bune aru fi astufeliu de instrumente si pentru economii nostri! Numai fresce, că la astufeliu de instrumente se recere lucru, care facendu-lu multi din economii nostri, nu aru mai avé timpu se siéda tóta diu'a în cârciuma, éra vitele se zaca în grajdu în gunoiu, inglodate pâna pre cósse si se-lu curatie numai cându nu mai potú intrá vitele în grajdu*). Dá! voindu unu economu a grigi érn'a de nutretiu numai la 4—6 vite, nu-i mai remane multu timpu cá se siéda si în cârciuma, ci elu are ocupatiune continua impregiuru de vitele sale, cá se le nutrésca, se le curatie grajdulu de escremente în tóta diu'a, se le tiesale (perie) si cându e caldu se le spele, se nu le lase cum amu vediutu destule vite, că dupa ce le scóte din grajdu se punu de se fréca pâna ce de multe ori le dá si sângele.

Cu unu cuventu, dupa ce avemu vite, se le scimú si nobilitá (cresce) si grigi, daca voimu se avemu folosu mai mare dupa ele. Aru fi se mai amintescu unu casu destulu de regretabilu, ce amu vediutu la unii din

*) Barbaria adeverata si adeverinta de lena criminala este acést'a în totu coprinștulu tieriei. CREDU ÓRE Ó MENII, cá viteloru nu le pute si cá nu se potú bolnăvi de gunoiulu propriu? De ce tréba este tiesal'a, peria si apa? Red.

economii nostri, că adevărat impovărăza vitele prea preste mesura și le maltratăza, după care de multe ori vitele se bolnăvesc și moru *). Apoi totu ei alérga în stâng'a și drépt'a, se tânguesc (lamentéza), se duc la pascali-tori și la vrajitori, că adevărat nu aru fi bunu loculu unde siedu, că fi aru fi aruncatu, și câte verdi și uscate. Ceea ce ne mângăie în privinti'a acést'a e, că ómeni nauci de acestia sunt puçini.

Amu observatu, că inteliginti'a romana, ce traiesce în nemidiulocita apropiere de poporulu tieranu, au facutu esperientia, că atatu nobilitarea viteloru, cătu și instrumentele moderne din economi'a rurala sunt de preferitu celoru vechi. Deci se avemu inca rabadare cu întieptii pamentului! Se nu pretendemu a secera indata după ce amu semenatu. Se invetiamu patientia dela mam'a natura, carea nu face salturi.

Ioanu Georgescu,
inv. dir.

Penteleu.

MORMENTULU FETEI.

(Legenda).

Susu pe munte 'n Penteleu,
Cându e viscolulu mai greu,
Cine crivetiulu infrunta
Si pe golu pustiu s'aventa?!
Cine 'n pisculu celu inaltu
Ca vulturii dà asaltu?
Nu e óste romanésca,
Ci e ceta haiducésca,
Ce 'ntr'o nópte a rapitu
Si'n paduri s'a retacitu
Cu mari cai si-albe mióre
Si cu Lén'a, mândra flóre!
Cét'a suie prin bradisiu
Pana ese'n luminisiu,
Susu la Sieptele-ivóre,
Unde érna-i viscolu mare,
Ér in dilele lui Maiu
Crescu prin érba flori de raiu.

II.

Dar din satu cine sosesc
Pe haiduci de-i urmaresce!

*) Acésta este un'a din acele barbarii selbatece, care în tier'a nóstra se mai vedu pretotindeni, la magiari și la romani, inca și la multi sasi. În tierile civilizate maltratarea viteloru este supusa prin legi la pedepse grele în bani și închisóre; éra preotii își tînu de datorintia crestinésca, prin urmare și humanitaria, a invetiá și mustrá pe poporu nu numai în viéti'a sociala, ci chiaru în predice bisericesci, dacă observa că poporenii loru sunt crudi și barbari cu vitele, căci prin acea barbaria ómênii se degrada sub vite, își facu și loru daune grele. Se afa și multime de societati contr'a maltratarii și tiraniei animaleloru. Ce bine aru fi fostu, dacă §. 16 din statutulu comitatului Sibiiu (Obs. Nr. 12) s'aru fi simplificatu și în acésta întielesu și dacă s'aru generalisá preste tota.

Red.

...Sunt parinti pagubasi
Si ai satului nuntasi
Si cu mirele în frunte,
Toti voinici cu flinte crunte.
Cându d'acasa au plecatu,
Ei cu totii au juratu
Pe haiduci se-i pedepsésca,
Pe Lén'a s'o desrobésca;
Că-i frumósă că o stea,
Toti la jocu că mi-o prindea,
Si s'opria chiar mândrulu sóre
S'o privésca 'n hor'a mare
Si'n cositie-i trimetea
Sarutari prin raz'a sa.
...Ér acumu ea retacesce
Imbracata haiducesce!

III.

Susu haiducii urcu meretu
Pân'n vírfu de Penteleu
Si'n padure se oprescu
Si-unu focu mare ocolescu.
Cét'a siede haiducesce,
Bea, mánanca, chiuesce.
...Numai Lén'a sta privindu,
Planuindu și totu gândindu,
Cum se scape d'asta sórte
Pe viéti'a ori pe mórte!

IV.

Capitanulu cu blandetie
Ii vorbia de frumusetie
Si de salbe și d'amoru
Numai s'uite vechiulu doru
Si cu elu în haiducie
Se traiesca că sotia.
— Trista Lén'a-i respundea:
„Viéti'a mea e 'n mán'a ta,
Dar se scii c'a mea iubire,
Traifulu dulce, fericire,
Num' atuncea vei gustá,
Cându tu codru vei lasá
Si-aste flinte si pistóle
Le-i schimbá 'n feru d'ogóre
Si'ti vei face caru cu boi,
Se n'ai grija de nevoi.
— Caru cu boi si plugu si casa
Amu avutu si turma-alésa;
Dar unu grecu, ciocoiu cumplitu,
Cu zapciulu invoitu,
Cu incetulu me pradara
Si in codru m'afundara!
...Si d'aici nu voiu esi
Pana ce nu le-oi platí.
...Ti-a venitu acum'a rendulu
Se-ti vedemu credinti'a, gândulu:
Mergi adi mândro de pazescu
Si pe data ne vestescu
Cându pe culme vei vedea
Că ne calca poter'a.

V.

Fat'a ese din bradisiu
Si pazescu 'n luminisiu,
Totu gândindu c'au se sosésca
Cei ce au s'o desrobésca.
Cătra séra si zaría
Poterasi cum venía
Priu ninsóre susu pe munte

Chiar cu mirele in frunte.
 ... Lén'a multu se 'nveselea
 Si pe nume fi si chiamá.
 Dar e viscolulu prea mare,
 Si-alu ei glasu resunetu n'are:
 In desiertu ea le-a strigatu
 Ca se nu'si faca pecatu,
 Ca-i e portulu haiducescu,
 Dar e peptulu femeiescu:
 Poterasii n'audira,
 De departe mi-o ochira
 Si unu glonte o nimeria,
 La pamentu o si culcá.
 ...Cine 'n peptu mórtea-i trimise!
 ...Alu ei mire ce venise
 Din robie a o scapá
 Si-a ei frunte a'nacununá,
 Cum se cade la mirésa
 Si a muntiloru craiésa!

VI.

... — Pe cându poter'a gonía
 Pe haiduci-i risipia,
 Lén'a 'n sânge se scaldá,
 Si-aci sufletulu isi dá!
 ... — Parinti, mire o gasira
 Si cu totii o jalira:
 Er cu preotulu din satu
 Se gatira de 'ngropatu
 Si facura-o inmortare
 Chiar aci pe culmea mare!
 ... — Si de-atunci ori cine trece,
 Vede-aci o pétra rece
 P'o movila de pamentu:
 E alu fetei tristu mormentu!

(Din poesile lui Sioimescu).

PARTEA OFICIALA.

Procesu verbalu

alu comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luat in siedinti'a dela 15 Februaru st. n. 1884.

Presiedinte: Iacobu Bolog'a, vice-presiedinte. Membrii presenti: I. V. Russu, Dr. Il. Puscariu, I. Popescu, G. Baritiu, E. Brote, cassariu, Dr. I. Crisianu, bibliotecariu.

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

20. Cassariulu Asociatiunei aduce la cunoscintia, cá ratiociniulu pentru timpulu dela adunarea generala din Deesiu pâna la 31 Decembre 1883 este terminatu si cá pentru a se puté raportá asupr'a lui in siedinti'a procsima, ar fi consultu a se predá unei comisiuni, esmise din siedinti'a presenta.

— Spre sciintia cu aceea, cá in comisiunea de censurare a ratiociniului se alegu dd.: V. Romanu, P. Cosm'a si B. P. Harsianu.

21. Cassariulu insarcinatu din siedinti'a dela 18 Septembrie a tr. pentru a face propuneri de esecutare a reparaturilor la cas'a Asociatiunei, raportéza, cá dupa o revisiune amenuntita a planului cu architectulu, a consultatu si pre comisiunea edila a comitetului, asupr'a esecutarei acelu

adaptari si reparaturi. Resultatulu este, cá comisiunea amin-tita s'a pronunçiatu pentru sistarea tuturor reparaturilor mai insemnate, pâna nu se va decide ceva definitivu in privinti'a zidirei edificiului, menitu pentru scól'a de fete.

— Spre sciintia, acceptandu-se vederile comisiunei, cu privire la amanarea reparaturilor.

22. Din partea presidiului se aduce la cunoscintia, cá in conformitate cu conclusulu comitetului din siedinti'a trecuta, comisiunea esmisa s'a prezentatu la siefulu comitatului Sibiiu, pentru a-lu rugá se midiolocésca, cá edificiulu ce se intentionéza a se adaoge la edificiulu presentu comitatensu, se se zidésca in spre parculu „Soldisch“, cu abatere dela planulu stabilitu de mai nainte.

Pentru a avé motivu de a reveni asupr'a acestui planu, dlu comite supremu a recomandat a se face o cerere in cauza, adresata oficiului comitatensu si pe bas'a acestor'a comisiunea a si elaboratu o cerere, care dupa ce va fi subscrisa de toti proprietarii vecini cu cas'a Asociatiunei si cu parculu „Soldisch“, se va presentá oficiului comitatensu.

Cetindu-se acésta cerere

— comitetulu o adópta in întregu cuprinsulu ei, insarcinandu pre birou, cá provediute cu subscrierile veciniloru se o presente oficiului comitatensu.

23. Secretariulu presenta adres'a avocatului A. Munteanu din Deesiu, sosita aici indata dupa siedinti'a ultima a comitetului, in caus'a afacerii lasamentulu dupa I. Titie. In acestu raportu se arata, cá realitatea de casa data de repausatulu Titie in stapanirea Asociatiunei, s'a vendutu si cu unu cumperatoriu s'au incheiatu contractu, care se asterne spre intarire.

— Resultandu din acestu raportu alu avocatului plenipotentiatu unele impregiurari, cari nu sunt in deplina conformitate cu testamentulu si cu decisiunile anterióre ale comitetului, tóte actele relative la amintitulu lasamentu se decide a se dá conmembrului advocatu P. Cosma spre dare de parere din punctu de vedere juridicu.

24. Tipografi'a archidiecesana presenta unu contu despre 263 fl., cá spese de tipariu si expeditiune a „Transilvaniei“ pre semestrulu alu II-lea alu anului 1883.

— Se aviséza cass'a Asociatiunei a licuidá sum'a de 263 fl. v. a. din positiunea votata in bugetulu anului 1883 pentru tiparirea fóiei Asociatiunei.

25. Secretariulu raportéza, cá in urm'a concursului scrisu a 2-a óra pentru unu ajutoriu de 100 fl. pentru invetiacei de vre-o meserie mai perfectiunata in lemnaritu, menitu cu preferintia pentru tineri din muntii apuseni, de si s'au atrasu de a dreptulu atentiunea comitetului despartimentulu acelu parti, nu au intratu nici o cerere dela tineri din muntii apuseni, ci numai un'a singura, dela unu tineru din Gherl'a cu numele I. Fluerasiu, care nu dovedesce cá profeséza o astfelu de meserie.

— Nefindu cererea presentata pe deplinu instruita, ajutoriulu nu se confera, ci remane a se adaoge la fondu.

26. Inspectorulu reg. ung. silvanalu alu Vidrei de josu, aratandu, cá de lasamentulu repausatulu Avramu Iancu se tine o móra de pe hotarul Vidrei, pentru a carei folosire a avutu contractu cu erariulu, provóca pre comitetu a reinnoi acestu

contractu până la 15 Fauru a. c. căci altcum directiunea pa-
durilor erariale va intentă procesu. (Nr. exh. . . .)

— De ôre-ce comitetulu dupa repetite urgitari, nici până
la datulu siedintiei presente nu a primitu dela avocatulu
M. Nicola, raportulu finalu in caus'a lasamentulu lui Avram
Iancu, si de ôre-ce din acêsta cauza nici cunoscintia nu are
despre afacerea mōrei amintite, decide a insarcinā pre numi-
tulu d. avocatulu cu cercetarea starei lucrului, cu contractulu
si eventualu cu subscrierea lui de nou in numele Associatiu-
nei. Despre acêst'a dispositiune sē se insciintieze si on. ins-
pectoratu silvanalu.

27. Iacobu Stoica, invetiacele de papucariu in Fagarasiu
cere a i se votā si pe anulu curentu, ajutoriulu folositu de
densulu in a. 1881. (Nr. 44/1884.)

— Nefindu de prezentu disponibile ajutōre pentru in-
vetiacei de meserii, cererea nu se pōte implinī.

28. Adam Silagyi, elevu alu scōlei de agricultura reg.
ung. din Clusiu-Manasturu, cere unu imprumutu de 50 fl.
pentru a putē terminā studiile incepute. (Nr. exh. 47/1884.)

— De ôre-ce petentulu chiar până acumu i s'a votatu
unu imprumutu cu scopulu amintitu de densulu, comitetulu
nu se afla in positiunea a-i votā unu imprumutu nou.

29. Secretariulu raportēza, că la stipendiulu vacantu,
menitu pentru tineri ascultatori la institutulu agronomicu din
Clusiu-Manasturu, la a 2-a escriere a concursului nu s'a pre-
sentatu nici unu concurentu

— Spre sciintia, avendu a se adaoge stipendiulu necon-
feritu la fondu.

30. Mari'a Turturianu, eleva la institutulu preparandialu
de statu in Clusiu, cere a i se lasā in folosire si pe anulu
scol. 1883/4 stipendiulu in marime de 133 fl. v. a. (Nr. exh.
49/1884.)

— Fiindu stipendiulu acordatu elevei Mari'a Turturianu,
ficsatu in budgetulu anului 1884 cu 100 fl. v. a., nu cade in
competenti'a comitetului a acordā vre-unu stipendiu in suma
mai mare decâtu a fostu stabilita de adunarea generala. Cātu
privesce inse stipendiulu acordatu, petent'a e avisata a se con-
formā decisiunei comitetului de sub Nr. 492/1883 si Nr.
496/1883.

31. Stipendistii: Andressi Alesandru, stud. de a VIII cl.
gimnasiale in Naseudu; Iosifu Moianu, elevu alu scōlei de
sculptura in lemnu din Sacele; Vincentiu Tolanu, elevu de cl.
a V-a reala din Odorheiu, si stipendistele Rozali'a Muresianu
eleva a scōlei de industrie din Clusiu, Mari'a Turturianu, eleva
in cl. a III-a a institutului pedagogicu de statu din Clusiu,
presenta atestatele scolare de pe semestrulu I dovedindu celu
dintaiu progresu eminentu, ceilalti bunu si indestulterioru.

— Spre sciintia, avendu a li se retrimite atestatele.

32. Directiunea despartimentului X (Clusiu) presenta
procesulu verbale alu adunarei generale a despartimentului,
tinuta la 9 Ianuariu a. c. in Clusiu.

Din trensulu se vede:

a) că s'a emis o comisie pentru studiarea afacerii cu
fondulu convictului pentru tractulu Faragau;

b) că e recercatu comitetulu centralu a tipari din 3 in
3 ani consemnarea tuturor membrilor Associatiunei;

c) că in cass'a despartimentului se afla 22 fl. 14 cr. v. a.
pentru acoperirea trebuintieloru despartimentului;

d) că fondulu pentru stipendii alu parochului gr. cat.
din Grindu, N. Tamasiu, aflatoriu in administrarea subcomite-
tului i s'ar urcā la sum'a de 4337 fl., ear fondulu pentru
ridicarea unui monumentu in memori'a Drului S. Romontiai
la sum'a de 434 fl.;

e) că s'a incassatu dela membrii vechi ai Associatiunei
60 fl., cari s'au transpusu comitetului centralu;

f) că s'a alesu noulu subcomitetu in persōnele d-loru
Dr. Gr. Sflasi directoru, si G. Popu, V. Rosiescu, B. Podoba,
Leontinu Popu, Iuliu Coroianu si Emericu Popu, ca membri
in comitetu;

g) că s'a decisu inprocesuarea debitoriloru, cari nu pla-
tescu regulatu interesele dupa capitalurile imprumutate. (Nr.
exh. 51/1884.)

— Comitetulu decide:

ad a) pentru a aduce unu conclusu definitivu, se astepta
presentarea unui raportu amenuntitu dela subcomitetu, in
caus'a starei afacerii cu fondulu tractului Faragau;

ad b) evidentia despre membrii Associatiunei se va face
in curendu, cu ocaseiunea si a altoru regulari din partea cassei;

ad c) despre sumele folosite de subcomitetu pentru aco-
perirea trebuintieloru despartimentului, sē se faca conformu
§. 18 alu regulamentului, bugetu in regula;

ad d) fondurile: de stipendii, alu parochului N. Tamasiu
si pentru ridicarea monumentului Drului S. Romontiai, afla-
tōre de prezentu in administrati'a subcomitetului, subcomite-
tulu in conformitate cu cuprinsulu generalu alu „Regularei
mijlōceloru pentru ajungerea scopuriloru Associatiunei“, care
nu dā despartieminteloru dreptulu de a administrā ele, că
organe ajutatōre ale comitetului centralu, vre-o avere sepa-
rata, si in specialu in conformitate cu §§. 12, 17 si 20 ai
acelui regulamentu si in conformitate cu conclusulu de dto
3 Aprilie 1877 Nr. 86 — pentru mai marea corectitate si si-
guritate a administraturei si a averei, e recercatu a transpune
amintitele fonduri in administratiunea comitetului centralu;

ad e) si f) incassarea tacselorulu fiindu permise la cassa
si reconstituirea subcomitetului servesce spre sciintia;

ad g) Subcomitetulu e avisatu că, in calitatea sa de or-
ganu ajutatoriu alu Associatiunei transilvane, la realizarea sco-
puriloru ei si in casulu specialu si pe viitoriu in alte casuri
analōge, sē se retina a intreprinde procese că cele amintite
sau altele analōge, căci prin o astufeliu de procedura, nefindu
representantu imputernicitu alu Associatiunei, s'ar putē numai
periclitā despartimentulu in specialu si s'ar putē compromite
chiar si Associatiunea si scopurile ei.

Sibiu d. u. s.

Iacobu Bologa m. p.,
v.-presiedinte.

Dr. D. P. Barcianu m. p.,
secretariu alu II-lea.

Autenticarea acestui procesu verbale se concrede
d-loru: Rusu, Dr. Puscariu, Popescu.

I. Popescu m. p.

I. Dr. II. Puscariu m. p.

V. Rusu m. p.

Bibliografia.

— Din Almanachulu publicatu de cătra societatea academica „Romani'a juna“ se mai afla exemplarie. Dori-torii de a avé acea carte bine primita de cătra publiculu ce-toriu, sè se adreseze la Vien'a cătra comitetulu societatiei numite VIII lange Gasse 4. Pretiulu unui exemplariu inlain-trulu monarchiei este impreuna cu porto 2 fl. 15 cr., pentru Romani'a 5 lei 70 bani.

— Istori'a pentru inceputulu Romaniloru in Daci'a, intocmita de Petru Maioru de D.-San-Martinu, pro-topopu si la inaltulu craiesculu consiliu locotenentialu alu Un-gariei craiescu alu cărtiloru revisoru. Editiunea a trei'a tran-scrisa cu litere latine. Budapest'a si Gherl'a 1883.

Mare bunatate a facutu societatea Petru Maioru, adeca junimea academica romana din Budapest'a cu acésta publicatiune in editiunea a trei'a. Din editiunea antaia a istoriei lui Petru Maioru abia se mai afla la câte unu romanu octogenariu ici-colea exemplarie. Din editiunea a dou'a feri-citulu Georgie Malinescu trimisese lui G. Baritiu, pe atunci redactoru alu „Gazetei Transilvaniei“ si „Fóiei“ 100 exemplarie, spre ale petrece din Brasiovu mai departe in tiéra si a darui mai multe pe la scólele romanesci; dara in Aprile 1849 incarcandu-le secuii insurgenti din bibliotec'a lui, le-au dusu la S.-Szt.-György si le-au vendutu la piperiu pe câte nu le-au arsu.

Unii mari eruditi romani din acestea timpuri dicu, că istori'a lui Petru Maioru nu are calitatile unei istorii precum se scrie ea in dilele nóstre. Dicemu si noi cá densii; ne per-mitemu inse a intrebá:

Asia cum este scrisa acea istoria remasa dela Petru Maioru, cuprinde ea adevveri si numai adevveri istorice? Se nege acestu lucru cine ilu póte. Dara că acelea adevveri nu sunt puse in ordinea in care ar sta mai bine, mai regulatu si că nu sunt de ajunsu acelea adevveri? Vei se intri intru o mina, intru o pestera vasta si intunecósa, sau in catacombele dela Rom'a ori in cele dela Paris, in care nu ai mar fostu si nu le cunosci, pui inse conditiune, cá se nu iti aprinda o simpla lampa sau falinariu, ci pretindi indata gazu aerianu sau lu-mina electrica, numai cu acésta conditiune vei se intri. Dara inainte cu 80 si cu 100 de ani romanii aveau numai facióre de céra, lumini de seu si prea adesea „opaitiu“ din căliti muiati in seu, sau facii de bradu sau nici atáta; ei se culcau si se sculau pe intunerecu. Istori'a lui Petru Maioru si totu ce au scrisu betranii nostrii sub domni'a censurei celei mai crude, au fostu totu atátea facii de céra puse in man'a romaniloru. Se le faca acuma nepotii loru lumina electrica cu atátu mai virtosu si cu pasu atátu mai acceleratu, cu cătu éta că se afla chiar astadi nu numai straini, ci chiar si indi-vidi carii inca totu mai cutédia a se numí de romani, insul-tatori ai numelui de romanu, carii pretindu cá poporulu ro-manescu intregu sè se dea de bastardu, de poporu fara ori-gine, fara arbore genealogicu si fara nume legitimu.

Recomandamu lectoriloru schiti'a biografica si precauven-tarea editoriloru puse in fruntea acestei editiuni. Red.

— Au mai aparutu urmatóarele volume publicate de acade-mi'a romana si se afla de vendiare la librari'a Socecu et Comp.:

1. Operele principelui Demetriu Cantemiru.

Tom. VI: Istori'a ieroglifica (opera originala inedita, scrisa in limb'a romanésca la 1704). Compendiolum univrsae lo-gices institutionis. Encomium in J. B. Van-Helmont et vir-tutem physices universalis doctrinæ eius. Cu mai multe fac-

simile si stampe lucrate de Demet. Cantemiru, unele separate si altele intercalate in textu. Pretiulu 10 lei.

Tom. VII: Vita Constantini Cantemyrii cognomento senis Moldaviae Principis. Collectanea orientalia. Publicate dupa manuscrisele din bibliotec'a museului asiaticu din St. Peters-burg. Pretiulu 2 lei.

2. Pravil'a bisericésca numita cea mica, tiparita antáiu la 1640 in manastirea Govora; publicata acum in transcrip-tiune cu litere latine. Pretiulu 2 lei.

Din analele academiei romane s'au publicatu urmatóarele memorii si notitie, si se afla de vendiare la librari'a Socecu et Comp.:

1. Viéti'a si operele lui Petru Maioru, discursu de re-ceptiune alu dlui A. M. Marienescu si respunsulu dlui V. A. Urechia. Pretiulu 1 leu 20 bani.

2. Manunchiu din manuscrisele lui G. Saulescu. Ra-porturi de domni S. Fl. Marianu, N. Ionescu, T. Maiorescu si Iacobi Negrutiu. Pretiulu 60 bani.

3. Espositiunea dela München din anulu 1882 de Em. Bacalogiu. Pretiulu 20 bani.

4. Despre icónele miraculóse dela Athon de provenintia romana, de episcopulu Melchisedecu. Pretiulu 20 bani.

5. Raportu asupr'a caletoriei la minele Sarmisegetusei si a informatiuniloru adunate la faci'a locului de George Ba-ritiu. Pretiulu 30 bani.

6. Prophylaxia Pelagrei de dr. I. Felix. Pretiulu 50 bani.

— Dare de séma asupr'a congresului alu patrulea internationalu de igiena, tinutu la Genev'a in lun'a Septembre 1882, de dr. I. Felix, membru academiei romane, Estrasu din analele academiei romane, seri'a II, tom. VII, sect. II, me-morii si notitie. Pretiulu 40 bani. — Bucuresci, 1884. Ti-pografi'a academiei romane. (Laboratorii romani), strad'a acade-miei 26.

— Buletinu, publicatu prin ingrigirea dlui G. I. La-hovari, secretariu-generalu alu societatiei geografice. Anulu alu IV. — Bucuresci, 1884. Stabilimentu graficu Socecu & Teclu strad'a Bursie 96.

— Indreptariu practiculu pentru pastorii sufletesci. Compusu de Titu Budu, parochu, protopopu si asesoru con-sistorialu. 701 pagine. O carte fórte necesaria pentru parochi in functiunile loru multiple afara din biserica. Pretiulu 2 fl. 50 cr. v. a. — Gherl'a, 1884. Tipografi'a diecesana.

— Studie asupr'a constitutiunei Romaniloru sau espli-carea pactului nostru fundamentalu din 1 Iuliu 1866. Pre-5 lei. — Bucuresci, 1884. Tipografi'a Nic. Mihulescu, calea Victoriei 32.

— Schitie geografice de Nicolae Finescu. — Graz, 1884. Editur'a lui Paul Cieslar.

— Dorinu, drama in 5 acte si in versuri de Vasile Rusanescu. Pretiulu 2 lei. Bucuresci, 1884. Tipo-litografi'a Dor. P. Cucu, Bulev. Elisabet'a.

— Unu pericolu nationalu, de dr. I. C. Dra-gescu. — Ploiesci, 1884. Tipografi'a progresulu.

— Cidulu (1646), tragedie in 5 acte. Traducere de Al. G. Draghicescu, sub-locotenentu de artilerie. Pretiulu 2 lei. Bucuresci, 1884. Tipo-litografi'a Dor. P. Cucu, Bulev. Elisabet'a.